

F. DIURENMATAS

fizikai

Friedrich Dürrenmatt *Die Physiker*

„Die Arche“ Zürich, 1962

Vertė J. BANAITIS

VEIKIANTIEJI ASMENYS:

Daktarė Matilda fon	
Cand	— gydytoja psichiatrė
Marta Bol	— vyresnioji sesuo
Monika Štetler	— medicinos sesuo
Uvė Ziversas	— vyresnysis sanitaras
Makarturas	— sanitaras
Murilis	— sanitaras
Herbertas Georgas	
Boitleris, pramin-	
tas Niutonu	— pacientas
Ernstas Heinrichas	
Ernestis, pramin-	
tas Einšteinu	— pacientas
Johanas Vilhelmas	
Mebijus	— pacientas
Oskaras Rozė	— misionierius
Lina Rozė	— jo žmona
Adolfas Fridrichas	} — jų vaikai
Vilfridas Kasparas	
Jorgas Lukas	
Richardas Fosas	— policijos inspektorius
Teismo gydytojas	
Gulis	— policininkas
Blocheris	— policininkas

PIRMAS VEIKSMAS

Veiksmo vieta: privačios sanatorijos „Vyšnių sodas“, patogios, nors kiek apleistos vilos, svetainė. Artimiausios apylinkės: iš pradžių plynas, paskui namais apstatytas ežero krantas, toliau vidutiniškas, beveik mažas miestelis. Kadaisė graži gūžta su savo pilimi ir savo senamiesčiu dabar apgriozdinta biauariais draudimo kompanijų pastatais ir gyvena daugiausia iš kuklaus universiteto su išplėstu teologijos fakultetu ir vasaros kalbų kursais, paskui iš prekybos ir dantų technikų mokyklos, jaunų mergaičių pensiono ir kažkokios nelabai vertos dėmesio lengvosios pramonės įmonės; vieta nuošali, toli nuo pasaulio triukšmo. Visas peizažas ramina mai veikia nervus, šiaip ar taip, iš čia matyti melsvos kalnyno atšakos, miškingos kalvos, yra nemažas ežeras, o visai šalia plyti didelė, vakarais ūkuose skendinti lyguma. Kadaisė čia buvo nykios pelkės, bet dabar jos išraižytos kanalų, paverstos derlinga lyguma, kurioje įsikūręs kalėjimas su jam priklausančiu stambiu ūkiu, todėl tai šen, tai ten matyti tylios, šmėkliškos kalinių grupės ir grupelės, dirbančios žemę. Tačiau aplinkiniai toliai pjesėje nevaidina jokio vaidmens ir čia aprašyti tikslumo dėlei, nes mes neketiname palikti vilos arba, tikriau, beprotnamio (pagaliau ištartas šitas žodis!). Dar daugiau: mes niekur neišeisime iš svetainės, nes autorius tvirtai nusprendė

sa, pro kurios akmeninę baliustradą matyti parkas, paskendęs giedroje lapkričio šviesoje. Laikas — kelios minutės po pusės penkių vakaro. Dešinėje, virš nenaudojamo židinio, užstatyto grotelėmis, sunkiuose auksiniuose rėmuose kabo seno pono smailia barzdele portretas. Priekiniame plane dešinėje — sunkios ažuolinės durys. Po rusvomis kasečių lubomis kabo sunkus žibintas. Baldai: aplink apvalų stalą stovi — kai svetainė sutvarkyta — trys kėdės; kaip ir stalas, jos nudažytos baltais dažais. Kiti įvairių epochų baldai kiek apsitrynę. Priekyje dešinėje — sofa su staleliu ir dviem kėdėmis iš abiejų jo pusių; toršeras, tiesą sakant, turėtų stovėti už sofos, todėl kambarys visai neperkrautas. Bet čia bus vaidinama ne senovinė pjesė, o satyra, už kurios slypi tragedija, todėl scenoje nereikia daug daiktų. Na, dabar, tur būt, galima pradėti vaidinti. Prie lavono triūsia civiliniais drabužiais apsirengę kriminalinės policijos valdininkai, gerai nusiteikę, malonūs vaikinai, kurie jau išlenkė savo porciją baltojo vyno ir atsiduoda juo. Jie mautuoja, daro pirštų atspaudus ir t. t. Svetainės viduryje stovi su skrybėle ir paltu kriminalinės policijos inspektorius *Richardas Fosas*, kairėje — griežtos išvaizdos vyresnioji sesuo *Marta Bol*. Dešinėje pusėje, kėdėje, sėdi policininkas ir stenografuoja.

Inspektorius iš rudos cigarinės išsiima cigarą.

Inspektorius. Juk galima rūkyti?

Vyr. sesuo. Paprastai čia nerūkoma.

Inspektorius. Pardon.

Cigarinę dedasi į kišenę

Vyr. sesuo. Gal išgertumėte puoduką arbatos?
Inspektorius. Geriau jau stiklėlį degtinės.
Vyr. sesuo. Jūs esate gydymo įstaigoje.
Inspektorius. Tuomet nieko nereikia. Blocheri,
gali fotografuoti.
Blocheris. Klausau, ponas inspektoriau.

Jis fotografuoja. Blyksteli

Inspektorius. Kaip sesers vardas ir pavardė?
Vyr. sesuo. Irena Štraub.
Inspektorius. Amžius?
Vyr. sesuo. Dvidešimt dveji. Iš Kolvango.
Inspektorius. Ar turi giminių?
Vyr. sesuo. Brolį Rytą Šveicarijoje.
Inspektorius. Pranešta?
Vyr. sesuo. Telefonu.
Inspektorius. Žmogžudžio vardas ir pavardė?
Vyr. sesuo. Ponas inspektoriau, juk tas vargšas
žmogus yra ligonis.
Inspektorius. Gerai, gerai. Kaltininko vardas
ir pavardė?
Vyr. sesuo. Ernstas Heinrichas Ernestis. Mes jį
vadiname Einšteinu.
Inspektorius. Kodėl?
Vyr. sesuo. Dėl to, kad jis save laiko Einšteinu.
Inspektorius. Šit kaip!

Kreipiasi į stenografuojantį policininką

Inspektorius. Guli, ar užrašėte vyresniosios se-
sers parodymus?

Gul i s. Taip, ponas inspektoriau.

I n s p e k t o r i u s. Ji pasmaugta, daktare?

T e i s m o g y d y t o j a s. Nėra abejonės. Toršero laidu. Tie bepročiai kartais parodo gigantišką jėgą. Tai tiesiog nuostabu.

I n s p e k t o r i u s. Jūs taip manote? O aš manau, jog nevalia buvo palikti tuos pamišėlius seserų priežiūroje. Juk tai jau antroji žmogžudystė.

V y r. s e s u o. Aš prašyčiau, ponas inspektoriau. . .

I n s p e k t o r i u s. . . . per tris mėnesius antras nelaimingas įvykis sanatorijoje „Vyšnių sodas“.

Jis išsitraukia užrašų knygutę

I n s p e k t o r i u s. Dvyliktą rugpiūčio Herbertas Georgas Boitleris, kuris save laiko didžiuoju fiziku Niutonu, pasmaugė medicinos seserį Dorotėją Mozer.

Jis įsideda užrašų knygutę į kišenę

I n s p e k t o r i u s. Ir toje pačioje svetainėje. Jeigu čia būtų buvę sanitarai, to niekuomet nebūtų įvykę.

V y r. s e s u o. Jūs taip manote? Sesuo Dorotėja Mozer buvo moterų sportinės imtynių draugijos narys, sesuo Irena Štraub — nacionalinės džiu-džitsu komandos čempionė.

I n s p e k t o r i u s. O jūs?

V y r. s e s u o. Aš — sunkumų kilnotoja.

I n s p e k t o r i u s. Ar galiu dabar pamatyti žmogžudį? . .

V y r. s e s u o. Aš prašyčiau, ponas inspektoriau. . .

I n s p e k t o r i u s. . . kaltininką?

Vyr. sesuo. Jis smuikuoja.

Inspektorius. Kaip tai smuikuoja?

Vyr. sesuo. Jūs gi patys girdite.

Inspektorius. Tai tegu jis bus malonus nu-
traukti tą smuikavimą.

Vyresnioji sesuo nekreipia jokio dėmesio į jo įsakymą

Inspektorius. Aš jį privalau apklausti.

Vyr. sesuo. Nieko iš to nebus.

Inspektorius. Kaip tat nieko nebus?

Vyr. sesuo. Mes negalime laužyti gydymo reži-
mo. Ponas Ernestis šiuo metu turi groti smuiku.

Inspektorius. Taip, bet juk tas tipas pasmaugė
medicinos seserį!

Vyr. sesuo. Ponas inspektoriau. Jis ne tipas, o li-
gonis, kuriam reikalinga ramybė. O kadangi ligonis save
laiko Einšteinu, jis nusiramina, tik grodamas smuiku.

Inspektorius. Ar tik aš nepakvaišau?

Vyr. sesuo. Ką jūs, nė kiek!

Inspektorius. Man viskas susimaišė.

Šluostosi nuo kaktos prakaltą

Inspektorius. Kaip čia karšta!

Vyr. sesuo. Visai nekaršta.

Inspektorius. Sesuo Marta, prašom pakviesti
čionai vyriausiąją gydytoją.

Vyr. sesuo. Deja, tai taip pat neįmanoma. Pane-
lė daktarė akompanuoja Einšteinui fortepijonu. Jis nusi-
ramina tiktai tuomet, kai panelė daktarė jam akompa-
nuoja.

I n s p e k t o r i u s. O prieš tris mėnesius panelė daktarė su Niutonu turėjo žaisti šachmatais, kad jis nusiramintų. Ne, sesuo Marta, aš su tuo nesutinku. Aš privalau pasikalbėti su vyriausiąja gydytoja.

V y r. sesuo. Prašom. Bet tuomet teks jums palaukti.

I n s p e k t o r i u s. Ar ilgai tęsis tas muzikavimas?

V y r. sesuo. Ketvirtį valandos, o gal ir valandą. Kaip kada.

Inspektorius tvardosi

I n s p e k t o r i u s. Gerai. Aš palauksiu.

Jis suriaumoja

I n s p e k t o r i u s. Aš palauksiui!

Blocheris. Mes baigėme, ponas inspektoriau.

I n s p e k t o r i u s (dusliai). Ir aš jau greit parsibaigsiu.

Pauzė. Inspektorius šluostosi prakaitą

I n s p e k t o r i u s. Lavoną galite išnešti.

Blocheris. Klausau, ponas inspektoriau.

V y r. sesuo. Aš ponams parodysiu kelią per parką į koplyčią.

Ji atidaro dvivėres duris. Lavoną išneša. Taip pat ir visus reikmenis. Inspektorius nusiima skrybėlę ir, netekęs jėgų, atsisėda į kėdę kairėje nuo sofos. Už scenos vis girdėti smuiko garsai ir fortepijono akompanimentas. Iš trečiojo kambario išeina Herbertas Georgas

Boitleris, apsivilkęs aštuonioliktojo amžiaus pradžios kostiumu, su peruku

Niuton as. Seras Izaokas Niutonas.

Inspektorius. Kriminalinės policijos inspektorius Richardas Fosas.

Jis nepakyla

Niuton as. Malonu. Labai malonu. Tikrai. Aš čia girdėjau kažkokį sąmyšį, dejones, gargėjimą. Paskui bėgiojo, vaikščiojo žmonės. Galima jus paklausti, kas čia įvyko?

Inspektorius. Pasmaugė seserį Ireną Štraub.

Niuton as. Nacionalinės džiū-džitsu komandos čempionę?

Inspektorius. Čempionę.

Niuton as. Baisu!

Inspektorius. Ją pasmaugė Ernestas Heinrichas Ernestis.

Niuton as. Bet juk jis smuikuoja.

Inspektorius. Jam reikia nusiraminti.

Niuton as. Taip, grumtynės buvo nelengvos. Jis toks sunykęs... Kuo jis jį?..

Inspektorius. Toršero laidu.

Niuton as. Toršero laidu. Žinoma, galima ir taip. Ak, tas Ernestis. Man jo gaila. Nepaprastai gaila. Ir džiū-džitsu čempionės taip pat gaila. Jūs nieko prieš, jei aš čia šiek tiek aptvarkysiu?

Inspektorius. Prašom. Protokolas jau surašytas.

Niutonas pastato stalą, paskui kėdes

Niuton as. Nepakenčiu netvarkos. Aš ir fiziku taipau tik todėl, kad mėgstu tvarką.

Pastato toršerą

Niuton as. Kad galėčiau tariamai netvarkai gamtoje suteikti tobulesnę tvarką.

Jis užsirūko cigaretę

Niuton as. Jums nieko, jeigu aš rūkau?
Inspektorius (*džiaugsmingai*). Priešingai, aš...

Nori išsiimti iš cigarinės cigarą

Niuton as. Prašau man atleisti, bet mes kaip tik kalbėjome apie tvarką: čia gali rūkyti tik pacientai. Jeigu rūkys lankytojai, visa svetainė pasmirs dūmais.

Inspektorius. Suprantu.

Dedasi cigarinę į kišenę

Niuton as. Jūs neprieštarausite, jeigu aš stiklėlį konjako?..

Inspektorius. Jokių būdų.

Niuton as pasiima iš už židinio grotelių konjako butelį ir stiklėlį

Niuton as. Ak, tas Ernestis! Man tiesiog galvoj netelpa. Kaip gali žmogus pasmaugti medicinos seserį!

Jis sėdasi ant sofos ir pila konjako

Inspektorius. Bet juk jūs taip pat pasmaugėte medicinos seserį.

Niutonas. Aš?

Inspektorius. Sesių Dorotėją Mozer.

Niutonas. Imtynininkę?

Inspektorius. Rugpiūčio dvyliktą. Portjeros virve.

Niutonas. Bet juk tai visai kas kita, ponas inspektoriau. Aš gi pagaliau ne beprotis! Į jūsų sveikatą.

Inspektorius. Į sveikatą.

Niutonas geria

Niutonas. Sesuo Dorotėja Mozer. Prisimenu. Blondinė. Bet kokia stipruolėlė! Ir vikri, nors apkūni. Ji mane mylėjo, ir aš ją mylėjau. Dilemą galima buvo išspręsti tik portjeros virve.

Inspektorius. Dilemą?

Niutonas. Mano gyvenimo uždavinys — mąstyti apie gravitaciją, o ne mylėti moterį.

Inspektorius. Suprantu.

Niutonas. Be to, ir toks didžiulis mūsų amžiaus skirtumas.

Inspektorius. Tikrai. Juk jūs, tur būt, jau gerokai persiritote per du šimtus metų.

Niutonas žiūri į jį nustebejęs

Niutonas. Kaip tai?

Inspektorius. Na, kaip Niutonas. . .

Niutonas. Ar jūs, ponas inspektoriau, kvanktelėjęs, ar tik dedatės tokiu?

Inspektorius. Jūs tik paklauskite. . .

Niutonas. Jūs rimtai tikite, kad aš esu Niutonas?

Inspektorius. Betgi tuo tikite jūs.

Niutonas įtariai apsižvalgo

Niutonas. Ar galiu aš jums patikėti paslaptį, ponas inspektoriau?

Inspektorius. Žinoma.

Niutonas. Aš ne seras Izaokas. Aš tiktai deduosi Niutonu.

Inspektorius. Ir kam?

Niutonas. Kad nepakenkčiau Ernestčiui.

Inspektorius. Nieko nesuprantu.

Niutonas. Priešingai negu aš — Ernestis tikrai yra ligonis. Jis vaizduojasi esąs Albertas Einšteinas.

Inspektorius. Kuo čia dėtas jūs?

Niutonas. Jei Ernestis sužinotų, kad iš tikrųjų aš esu Albertas Einšteinas, kiltų baisi velniava.

Inspektorius. Jūs tuo norite pasakyti. . .

Niutonas. Visiškai teisingai. Įžymusis fizikas ir reliatyvumo teorijos pagrindėjas esu aš. Gimęs 1879 metais kovo 14 dieną Ulme.

Inspektorius, kiek sumišęs, pakyla

Inspektorius. Labai malonu. . .

Niutonas taip pat pakyla

Niutonas. Vadinkite mane tiesiog Albertu.

Inspektorius. O jūs mane Richardu.

Pakrato vienas antram rankas

Niutonas. Galiu jus užtikrinti, kad Kreicerio so-

natą aš atlikčiau kur kas pakiliau, negu dabar Ernstas Heinrichas Ernestis. Andante jis groja tiesiog barbariškai.

Inspektorius. Aš nieko nenutuokiu apie muziką.

Niutonas. Prisėskime.

*Sodina jį ant sofos. Niutonas uždeda inspektoriui ant
peties ranką*

Niutonas. Richardai.

Inspektorius. Ką, Albertai?

Niutonas. Jūs iš tiesų širstate, kad negalite manęs areštuoti?

Inspektorius. Bet, Albertai...

Niutonas. Už ką jūs mane galėtumėt areštuoti: už tai, kad aš pasmaugiau medicinos seserį, ar už tai, kad suteikiau galimybę pagaminti atominę bombą?

Inspektorius. Bet, Albertai...

Niutonas. O kas atsitiks, Richardai, jei jūs paskuksite prie durų elektros jungiklį?

Inspektorius. Užsidegs šviesa.

Niutonas. Jūs sudarysite elektros kontaktą. Ar jūs ką nors išmanote apie elektrą, Richardai?

Inspektorius. Aš juk ne fizikas.

Niutonas. Aš apie ją taip pat mažai ką išmanau. Tik kuriu gamtos stebėjimų pagrindu teoriją apie ją. Šią teoriją užrašinėju matematikos kalba ir gaunu daugybę formulių. Po to ateina technikai. Jų nedomina teorija, jiems reikalingos tiksliai formulės. Jie elgiasi su

elektra, kaip suteneris su prostitute. Jie ją išnaudoja. Jie stato mašinas, bet mašina gali dirbti tik tada, kai pasidaro nepriklausoma nuo mokslo, kurio dėka buvo išrasta. Štai kodėl šiandien bet kuris asilas gali uždegti elektros lemputę arba susprogdinti atominę bombą.

Jis patapšnoja inspektorių per petį

Niutonas. Ir jūs už tai norite mane areštuoti, Richardai? Tai negražu.

Inspektorius. Aš visai nenoriu jūsų areštuoti, Albertai.

Niutonas. Tik todėl, kad laikote mane bepročiu. Betgi kodėl jūs neatsisakote įjungti šviesą, jeigu nieko nesuprantate apie elektrą? Čia jūs esate kriminalinis nusikaltėlis, Richardai. Bet reikia paslėpti savo konjaką, nes vyresnioji sesuo Marta Bol padūks.

Niutonas vėl paslepia konjako butelį už židinio, palikdamas ant stalo stiklėlį

Niutonas. Likite sveikas.

Inspektorius. Likite sveikas, Albertai.

Niutonas. Jūs turėtumėte pats save areštuoti, Richardai.

Niutonas vėl išnyksta trečiajame kambaryje

Inspektorius. Dabar aš vis tiek užrūkysiu.

*Jis išsiima iš cigarinės cigarą, užsideda, rūko. Pro dvi-
vėres duris įeina Blocheris*

Blocheris. Mes pasiruošę išvažiuoti, ponas inspektoriau.

Inspektorius sutrepsi į grindis

Inspektorius. Aš laikiu! Vyriausiosios gydytojos!

Blocheris. Klausau, ponas inspektoriau.

Inspektorius nurimsta, murma

Inspektorius. Grįžk su vyrais į miestą, Blocheri. Aš paskiau parvažiuosiu.

Blocheris. Klausau, ponas inspektoriau.

Blocheris išeina. Inspektorius rūko, apeina svetainę, sustoja prie portreto, kuris kabo virš židinio, žiūri į jį. Tuo tarpu smuikas ir fortepijonas nutyla. Antrojo kambario durys atsidaro, ir pro jas įeina panelė daktarė Matilda fon Cand. Ji maždaug penkiasdešimt penkerių metų, kuprota, vilki baltu gydytojos chalatu, rankoje stetoskopas

Daktarė. Tai mano tėvas, slaptasis patarėjas Augustas fon Candas. Jis gyveno šitoje viloje, kol aš įruošiau čia sanatoriją. Didelis žmogus, tikras žmogus. Aš jo vienintelė duktė. Jis manęs nekentė kaip maro, jis visų žmonių nekentė kaip maro. Ir, matyt, ne be reikalo — juk ekonomistas įžvelgia tokias žmogaus sielos kertes, kurios mums, psichiatrams, amžinai uždarytos. Dėl to mes, psichiatrai, tokie beviltiškai romantiški filantropai.

I n s p e k t o r i u s. Prieš tris mėnesius čia kaboję kitas portretas.

D a k t a r ė. Mano dėdė, politinis veikėjas. Kancleris Joachimas fon Candas.

Ji pasideda ant stalo prie sofos partitūrą

D a k t a r ė. Taip. Ernestis nusiramino. Krito į lovą ir užsnūdo. Kaip laimingas vaikas. Aš galiu vėl atsikvėpti. Jau bijojau, kad jis neužsimanytų groti dar trečiąją Bramso sonatą.

Sėdasi į fotelį kairėje sofos

I n s p e k t o r i u s. Atleiskite man, panele daktare fon Cand, kad aš ardau jūsų tvarką ir rūkau, bet...

D a k t a r ė. Rūkykit, rūkykit, inspektoriau. Man pačiai pravartu surūkyti cigaretę, nors vyresnioji sesuo Marta bus nepatenkinta. Duokite man ugnies.

Jis uždega jai cigaretę

D a k t a r ė. Baisu. Vargšė sesuo Irena. Tokia tyra, jauna būtybė.

Ji pastebi stiklėlį

D a k t a r ė. Tai Niutonas?

I n s p e k t o r i u s. Turėjau malonumo su juo susitikti.

D a k t a r ė. Aš geriau nuimsiu stiklėlį.

Inspektorius greičiau palma ir paslepia stiklėlį už židinio grotelių

D a k t a r ė. Dėl vyresniosios sesers.
I n s p e k t o r i u s. Suprantu.
D a k t a r ė. Jūs kalbėjotės su Niutonu?
I n s p e k t o r i u s. Aš kai ką su juo išsiaiškinau.

Jis sėdasi ant sofos

D a k t a r ė. Sveikinu.
I n s p e k t o r i u s. Niutonas taip pat laiko save Einšteinu.

D a k t a r ė. Apie tai jis kiekvienam pasakoja. Bet iš tiesų jis save laiko Niutonu.

I n s p e k t o r i u s (*nustebęs*). Tikrai?

D a k t a r ė. Kuo save laiko mano pacientai, nustatau aš. Aš juos pažįstu kur kas geriau, negu jie pažįsta patys save.

I n s p e k t o r i u s. Galimas daiktas. Bet tuomet, panele daktare, jūs turite mums padėti. To reikalauja valdžia.

D a k t a r ė. Kas, prokuroras?

I n s p e k t o r i u s. Siunta.

D a k t a r ė. Lyg tai būtų mano rūpestis, Fosai.

I n s p e k t o r i u s. Dvi žmogžudystės. . .

D a k t a r ė. Atsiprašau, ponas inspektoriau. . .

I n s p e k t o r i u s. Du nelaimingi atsitikimai. Per tris mėnesius. Jūs turite pripažinti, jog saugumo priemonės jūsų įstaigoje nepatenkinamos.

D a k t a r ė. O kaip jūs, ponas inspektoriau, įsivaizduojate šitas saugumo priemones? Aš vadovauju gydy-

mo įstaigai, o ne kalėjimui. Juk ir jūs negalite uždaryti žmogžudžių pirmiau, negu jie padaro žmogžudystę.

I n s p e k t o r i u s. Čia kalbama ne apie žmogžudžius, bet apie bėpročius; tokie bet kada gali padaryti žmogžudystę.

D a k t a r ė. Sveikieji taip pat, ir žymiai dažniau. Aš prisimenu savo dėdę Leonidą fon Candą, generolą feldmaršalą, ir karą, kurį jis pralaimėjo. Kuriamė gi amžiuje mes gyvename? Medicina pažengė į priekį, ar ne? Turime mes naujų gydymo priemonių, ar ne, vaistų, kurie baisiausius pamišėlius paverčia švelnėmis avelėmis? Nejaugi privalome savo ligonius vėl uždaryti į vienutes, dar, ko gero, apvilkti tramdomaisiais marškiniais, kaip anksčiau? Tartum negalėtumėm atskirti pavojingų pacientų nuo nepavojingų?

I n s p e k t o r i u s. Tačiau šito negalima buvo padaryti Boitlerio ir Ernesčio atveju.

D a k t a r ė. Deja. Kaip tik t a s man ir kelia nerimą, o ne jūsų siuntantis prokuroras.

Iš antrojo kambario išeina E i n š t e i n a s su savo smuiku. Liesas, ilgas baltas kaip sniegas plaukais, su ūsais

E i n š t e i n a s. Aš atsibudau.

D a k t a r ė. Bet, profesoriau.

E i n š t e i n a s. Ar aš gražiai groju?

D a k t a r ė. Nuostabiai, profesoriau.

E i n š t e i n a s. O sesuo Irena Štraub...

D a k t a r ė. Nereikia apie tai daugiau galvoti, profesoriau,

Einšteinas. Aš vėl einu miegoti.
Daktarė. Puiku, profesoriau!

Einšteinas grįžta į savo kambarį. Inspektorius pasaka iš vietos

Inspektorius. Tai jisail
Daktarė. Ernstas Heinrichas Ernestis.

Inspektorius. Žmogžudys. . .

Daktarė. Atsiprašau, ponas inspektoriau. . .

Inspektorius. Kaltininkas, kuris save laiko Einšteinu? Kada jį pas jus įkurdino?

Daktarė. Prieš dvejus metus.

Inspektorius. O Niutoną?

Daktarė. Prieš metus.

Daktarė. Abu juodu nepagydomi. Suprantate, Fosasai, aš savo profesijoje, dievaži, ne naujokė, tai žinote jūs ir prokuroras,— jis visuomet vertino mano nuomonę. Mano sanatorija garsi visame pasaulyje, todėl ir gydymasis joje brangus. Klaidų aš negaliu sau leisti, o įvykių, kurie atveda į namus policiją, juo labiau. Jeigu čia kas nepavyko, tai medicinos kaltė, o ne mano. Abiejų nelaimingų įvykių negalima buvo numatyti — lygiai taip pat ir jūs, ir aš galėtumėm pasmaugti seserį. Medicininis požiūriu neįmanoma tokio įvykio paaiškinti.

Ji ima naują cigaretę. Inspektorius jai uždega

Daktarė. Inspektoriau, o jūs nieko neįtariate?

Inspektorius. Kokia prasme?

Daktarė. Pagalvokite apie abu ligonius,

Inspektorius. Nagi?

Daktarė. Jie abu fizikai. Branduolinės fizikos tyrinėtojai.

Inspektorius. Ir kas?

Daktarė. Jūs iš tikrųjų žmogus be ypatingo įtarumo, inspektoriau.

Inspektorius susimąsto

Inspektorius. Panele daktare... .

Daktarė. Ką, Fosai?

Inspektorius. Jūs manote?..

Daktarė. Abu tyrinėjo radioaktyvias medžiagas.

Inspektorius. Ir jūs manote, kad tai turi ką nors bendro?

Daktarė. Aš tikrai konstatuoju faktus, tai viskas. Abu išprotėjo, abiejų liga progresuoja, abu pavojingi aplinkiniams, abu pasmaugė medicinos seseris.

Inspektorius. Jūs manote, jog smegenų pakitimas — radioaktyvumo pasekmė?

Daktarė. Deja, aš negaliu nematyti tokios galimybės.

Inspektorius apsižvalgo

Inspektorius. Kur eina šitos durys?

Daktarė. Į galeriją, į žaliąją svetainę, į viršutinį aukštą.

Inspektorius. Kiek dar pacientų čia yra?

Daktarė. Trys.

Inspektorius. Tiktai?

Daktarė. Tuoju po pirmojo nelaimingo įvykio

visi kiti buvo perkelti į naujas patalpas. Laimė, man kaip tik pavyko jas laiku įrengti. Parėmė turtingi pacientai ir mano giminės. Mat, visi jie išmirė. . . Daugumas čia. Aš buvau vienintelė įpėdinė. Likimas, Fosai. Aš visuomet buvau vienintelė įpėdinė. Mūsų giminė tokia sena, jog tik medicinos stebuklu galima paaiškinti, jeigu aš dar esu reliatyviai normali,— aš turiu galvoje savo psichinę būklę.

Inspektorius susimąsto

I n s p e k t o r i u s. O trečiasis pacientas?

D a k t a r ė. Taip pat fizikas.

I n s p e k t o r i u s. Keista. Ar ne?

D a k t a r ė. Nė kiek. Aš rūšiuoju savo pacientus. Rašytojus prie rašytojų, pramonės tūzus prie pramonės tūzų, milijonieres prie milijonierių ir fizikus prie fizikų.

I n s p e k t o r i u s. Jo pavardė?

D a k t a r ė. Johanas Vilhelmas Mebijus.

I n s p e k t o r i u s. Ar ir jis yra susidūręs su radioaktyvumu?

D a k t a r ė. Ne.

I n s p e k t o r i u s. O jis negali? . .

D a k t a r ė. Jis čia jau penkiolikti metai, nepavojingas, ir jo būklė nesikeičia.

I n s p e k t o r i u s. Panele daktare, kalbėjime tiesiai. Prokuroras kategoriškai reikalauja, kad prie jūsų fizikų būtų sanitarai.

D a k t a r ė. Gerai, taip ir bus.

Inspektorius ima skrybėlę

Inspektorius. Puiku. Aš džiaugiuosi, kad jūs su tuo sutinkate. Aš jau du kartus buvau „Vyšnių sode“, panele daktare fon Cand. Manau, kad nebeteks dar kartą čia lankytis.

Užsideda skrybėlę, išeina į kairę pro duris į terasą ir nutolsta per parką. Daktarė Matilda fon Cand susimąsčiusi žiūri jam iš paskos. Iš dešinės, atsargiai apsižvalgydama ir uostinėdama, įeina vyresnioji sesuo Marta Bol. Jos rankose byla su ligos istorija

Vyr. sesuo. Atsiprašau, panele daktare...

Daktarė. Ol Atleiskite.

Gesina cigaretę

Daktarė. Ar sesuo Irena Štraub jau pašarvota?

Vyr. sesuo. Taip. Po vargonais.

Daktarė. Pastatykite žvakes ir padėkite vainikus.

Vyr. sesuo. Aš jau paskambinau į gėlių krautuvę.

Daktarė. Kaip jaučiasi teta Zenta?

Vyr. sesuo. Ji susijaudinusi.

Daktarė. Padvigubinkite dozę. O pusbrolis Ulrichas?

Vyr. sesuo. Be pakitimų.

Daktarė. Vyresnioji sesuo Marta Bol, nors man ir gaila, bet aš esu priversta sulaužyti vieną „Vyšnių sodo“ tradiciją. Iki šiol pas mane buvo tik medicinos seserys. Rytoj vilą perims sanitarai.

V y r. s e s u o. Panele daktare Matilda fon Cand, aš niekam neatiduosiu savo trijų fizikų. Tai patys įdomiausi pacientai mano praktikoje.

D a k t a r è. Savo sprendimo aš nekeisiu.

V y r. s e s u o. Man įdomu, iš kur jūs imsite sanitarų? Ypač šiuo metu, kai visi taip užsiėmę.

D a k t a r è. Leiskite man tuo pasirūpinti. Ar Mebijaus šeima jau atėjo?

V y r. s e s u o. Jie laukia žaliojoje svetainėje.

D a k t a r è. Malonėkite juos pakviesti.

V y r. s e s u o. Štai Mebijaus ligos istorija.

D a k t a r è. Dėkoju.

*Vyresnioji sesuo paduoda ligos istoriją ir eina dešinėn,
prie durų ji atsigręžia*

V y r. s e s u o. Betgi...

D a k t a r è. Prašau jus, vyresnioji sesuo Marta, prašau jus...

*Vyresnioji sesuo išeina. Daktarė fon Cand atsi-
verčia ligos istoriją, studijuoja ją prie apskrito stalo. Iš
dešinės vyresnioji sesuo įveda ponią Rozę
ir tris berniukus, keturiolikos, penkiolikos ir še-
šiolikos metų. Vyriausiojo rankose portfelis. Pačiame
gale misionierius Rozė. Daktarė atsistoja*

D a k t a r è. Mano mieloji ponია Mebijus...

P o n i a R o z è. Rozė. Misionieriaus Rozės žmona. Jūs, žinoma, baisiai nustebote, bet aš prieš tris savaites ištekėjau už misionieriaus Rozės. Gal būt, kiek per grei-

tai, mes susipažinome rugsėjo mėnesį, vienos konferencijos metu.

Ji parausta ir išsiblaškiusi rodo į savo naują vyrą

Ponia Rozė. Oskaras buvo našlys.

Daktarė spaudžia jam ranką

Daktarė. Sveikinu, sveikinu iš visos širdies. Ir jus taipogi, ponas misionieriau. Linkiu jums geriausios sėkmės.

Ji linktelėja jam

Ponia Rozė. Jūs suprantate mano žingsnį?

Daktarė. Na, žinoma! Gyvenimas turi ir toliau klestėti.

Misionierius Rozė. Kaip čia tylul! Kaip malonu. Tikra dieviška ramybė viešpatauja šiuose namuose. Kaip pasakyta psalmėje: Nes viešpats išklauso pavar-gėlio ir neniekina savo kalinio.

Ponia Rozė. Oskaras iš tikrųjų yra puikus pamokslininkas, panele daktare.

Ji rausta

Ponia Rozė. Štai mano berniukai.

Daktarė. Sveiki, berniukai.

Trys berniukai. Sveika, panele daktare.

Jauniausias pakelia kažką nuo grindų

Jorgas Lukas. Laidas nuo lempos, panele daktare. Jis gulėjo ant grindų.

D a k t a r ė. Dėkui, mano berniuk. Nuostabūs berniukai, ponია Roze. Jūs galite su pasitikėjimu žvelgti į ateitį.

Ponia Rozė sėdasi ant sofos dešinėje, daktarė — už stalo kairėje. Už sofos trys berniukai, kėdėje dešinėje — misionierius Rozė

P o n i a R o z ė. Aš savo berniukus atsivedžiau ne šiaip sau. Oskaras perima misionieriaus pareigas Marianą salose.

M i s i o n i e r i u s R o z ė. Ramiajame vandenyne.

P o n i a R o z ė. Ir aš manau, jog nedera mano berniukams išvykti, nesusipažinus su savo tėvu. Jie privalo jį pamatyti pirmą ir paskutinį kartą. Juk jie buvo dar maži, kai jis susirgo, o dabar jiems reikia nors atsisveikinti su juo, gal būt, amžinai.

D a k t a r ė. Medicinos požiūriu toks pasimatymas gal ir ne visai būtų leistinas, bet žmogišku požiūriu aš suprantu jūsų norą ir mielai leisiu jūsų šeimai susitikti.

P o n i a R o z ė. Kaip gyvuoja mano Johanas Vilhelmėlis?

Daktarė sklaido ligos istoriją

D a k t a r ė. Mūsų mielojo Mebijaus sveikata nei taisosi, nei blogėja, ponია Roze. Jis, kaip ir anksčiau, skendi savo pasaulyje.

P o n i a R o z ė. Ar jis vis dar tvirtina, jog jam pasirodo karalius Saliamonas?

D a k t a r ė. Taip, tebetvirtina.

Misionierius Rozė. Koks liūdnas, beviltiškas pamišimas.

Daktarė. Jūsų griežta nuomonė mane kiek stebina, ponas misionieriau Roze. Kaip teologas, jūs visuo-
met turite tikėtis stebuklo.

Misionierius Rozė. Savaime suprantama, bet tik ne tada, kai žmogus serga psichine liga.

Daktarė. Kai dėl regėjimų, kuriuos mato bepročiai, tai psichiatrija niekuomet negali tikrai pasakyti, būna jie iš tikrųjų, ar ne. Jai rūpi tik ligonio psichika ir nervų sistemos būklė, o mūsų šauniojo Mebijaus padėtis gana liūdna, nors jo liga ir švelnėja. Padėti jam? Dieve mano! Aš sutinku, ne pro šalį būtų buvę vėl pakartoti insulino kursą, bet kadangi kiti gydymo būdai nedavė rezultatų, aš atsisakiau ir šito. Deja, ponia Roze, aš ne stebukladarė ir negaliu jūsų šauniamam Mebijui sugrąžinti sveikatos, bet kankinti jo taip pat nenoriu.

Ponia Rozė. Ar jis žino, kad aš... aš turiu galvoje, ar jis žino apie skyrybas?

Daktarė. Aš jam pranešiau.

Ponia Rozė. Ar jis suprato?

Daktarė. Jis dabar mažai domisi, kas dedasi aplink jį.

Ponia Rozė. Panele daktare, supraskite mane teisingai. Aš penkeriais metais vyresnė už Johaną Vilhelmą. Aš susipažinau su juo savo tėvo namuose, kur jis, penkiolikametis gimnazistas, nuomojo mansardą. Jis buvo našlaitis ir labai neturtingas. Aš sudariau sąlygas, kad jis gautų brandos atestatą, o vėliau, kad galėtų studijuoti fiziką. Tą dieną, kai jam sukako dvidešimt me-

tų, mes susituokėme. Prieš mano tėvų norą. Mes dirbome dieną ir naktį. Jis rašė savo disertaciją, o aš stojau tarnauti transporto kontoroje. Po ketverių metų gimė Adolfas Fridrichas, mūsų vyresnysis, o paskui kiti du berniukai. Pagaliau nušvito viltis, kad jis taps profesoriumi ir mes galėsime atsikvėpti, bet štai Johanas Vilhelmas susirgo, ir jo liga prarijo begalę pinigų. Aš stojau dirbti į šokolado fabriką, kad išmaitinčiau savo šeimą. Pas Toblerį.

Ji tylėdama šluostosi ašaras

Ponia Rozė. Visą gyvenimą aš vargau...

Visi susijaudinę

Daktarė. Jūs didvyriška moteris, ponია Roze.

Misionierius Rozė. Ir gera motina!

Ponia Rozė. Panele daktare, iki šiol aš mokėjau už Johano Vilhelmo išlaikymą jūsų sanatorijoje. Tai žymiai viršijo mano išgales, bet dievas visuomet man padėjo. Dabar mano finansinės galimybės išseko. Aš daugiau neturiu pinigų užsimokėti.

Daktarė. Suprantama, ponია Roze.

Ponia Rozė. Aš bijau, kad jūs, panele daktare, nepagalvotumėte, jog aš ištekJau už Oskaro tik todėl, kad nebereikėtų rūpintis Johanu Vilhelmu. Tai ne tiesa. Man dabar dar sunkiau. Oskaras į šeimą atsivedė savo šešis vaikus.

Daktarė. Šešis?

Misionierius Rozė. Šešis.

Ponia Rozė. Šešis. Oskaras toks aistringas tėvas.

Dabar mums reikia maitinti devynis vaikus, o Oskaras nelabai stiprios sveikatos, ir atlyginimas jo menkas.

Ji verkia

D a k t a r ė. Nereikia, ponias Roze. Nereikia ašarų.

P o n i a R o z ė. Aš labai priekaištauju sau, kad vargšą Johaną Vilhelmą palikau likimo valiai.

D a k t a r ė. Ponias Roze! Nereikia taip krimstis!

P o n i a R o z ė. Johanas Vilhelmėlis dabar tikriausiai bus perkeltas į valstybinę gydymo įstaigą.

D a k t a r ė. Jokiu būdu, ponias Roze. Mūsų šaunusis Mebijus pasiliks čia, viloje. Garbės žodis. Jis čia taip priprato ir susirado mielų, simpatiškų kolegų. Juk ir aš galų gale žmogus

P o n i a R o z ė. Jūs man tokia gera, panele daktare.

D a k t a r ė. Ne, visai ne, ponias Roze. Yra šelpimo įstaigų. Opelio fondas sergantiems mokslininkams remti, daktaro Šteinemano įstaiga. Pinigų yra kaip šieno, ir mano, kaip gydytojos, pareiga pasirūpinti, kad jų tektų ir Johanui Vilhelmui. Jūs galite ramia sąžine plaukti į Marianų salas. Bet dabar mes pakviesime mūsų gerąjį Mebijų.

Ji eina į scenos gilumą, atidaro pirmojo kambario duris.

Ponias Rozė susijaudinusi atsistoja

D a k t a r ė. Mielasis Mebijau, pas jus atėjo lankytojai. Palikite savo fizikos celę ir ateikite čionai.

Iš pirmojo kambario išeina J o h a n a s V i l h e l m a s M e b i j u s, maždaug keturiasdešimties metų, kiek ne-

*rangus žmogus. Jis nedrąsiai apžvelgia kambarį, pasi-
žiūri į ponią Rožę, į berniukus, paskui į poną misionierių
Rožę; atrodo, kad jis nieko nesusigauja, tyli*

Ponia Rozė. Johanai Vilhelmai.
Berniukai. Tėveli.

Mebijus tyli

Daktarė. Mano šaunusai Mebijau, tikiuosi, jūs pa-
žįstate savo žmoną?

Mebijus žiūri į ponią Rožę

Mebijus. Lina?

Daktarė. Pažinote, Mebijau. Taip, tai jūsų Lina.

Mebijus. Sveika gyva, Lina.

Ponia Rozė. Johanai Vilhelmėli, brangusis, ma-
no mielas Johanai Vilhelmėli!

Daktarė. Na taip. Netrukdysiu jums. Ponia Roze,
ponas misionieriaus, jei jūs panorėsite su manimi dar pa-
sikalbėti, tai rasite mane naujajame pastate.

Ji išeina pro kairiąsias dvivėres duris

Ponia Rozė. Štai tavo berniukai, Johanai Vil-
helmai.

Mebijus nustemba

Mebijus. Trys?

Ponia Rozė. Žinoma, Johanai Vilhelmai. Trys.

Ji pristato jam berniukus

Ponia Rozė. Adolfas Fridrichas, tavo vyriausiasis.

Mebijus pakrato jam ranką

Mebijus. Labai džiaugiuosi, Adolfai Fridrichai, mano vyriausiasis.

Adolfas Fridrichas. Sveikas, tėtė.

Mebijus. Kiek tau metų, Adolfai Fridrichai?

Adolfas Fridrichas. Šešiolika, tėtė.

Mebijus. Kuo tu nori būti?

Adolfas Fridrichas. Kunigu, tėtė.

Mebijus. Šit kaip, atsimenu. Kartą aš vedžiausi tave už rankos per švento Juozapo aikštę. Akinamai švietė saulė, ir šešėliai buvo lyg nubraižyti.

Mebijus atsigrėžia į antrąjį sūnų

Mebijus. O tu... kaip tave?

Vilfridas Kasparas. Aš, tėtė, vadinuosi Vilfridas Kasparas.

Mebijus. Tu keturiolikos metų?

Vilfridas Kasparas. Penkiolikos. Aš norėčiau studijuoti filosofiją.

Mebijus. Filosofiją?

Ponia Rozė. Jis nepaprastai anksti subrendęs vaikas.

Vilfridas Kasparas. Aš esu skaitęs Šopenhauerį ir Ničę.

Ponia Rozė. O čia tavo jauniausiasis sūnus, Jorgas Lukas. Keturiolikos metų.

Jorgas Lukas. Sveikas, tėtė.

M e b i j u s. Sveikas, Jorgai Lukai, mano jaunyl.
P o n i a R o z é. Jis labiausiai į tavo panašus.
J o r g a s L u k a s. Aš noriu būti fiziku, tète.

Mebijus išsigandęs žiūri į jaunlausiąjį sūnų

M e b i j u s. Fiziku?

J o r g a s L u k a s. Taip, tète.

M e b i j u s. Nereikia, Jorgai Lukai. Jokiu būdu. Aš
išvarysiu tau iš galvos tą mintį. Aš... aš tau draudžiu.

Jorgas Lukas sutrinka

J o r g a s L u k a s. Bet juk tu pats, tėveli, tapai fi-
ziku...

M e b i j u s. Aš taip pat neturėjau juo tapti. Nieka-
dos. Dabar aš nebūčiau beprotnamyje.

P o n i a R o z é. Bet, Johanai Vilhelmai, tu apsirin-
ki. Tu sanatorijoje, bet ne beprotnamyje. Tavo nervai
tik pertempti, ir viskas.

Mebijus purto galvą

M e b i j u s. Ne, Lina. Mane laiko bepročiu. Visi. Ir
tu. Taip pat ir mano vaikai. Todėl kad man pasirodo
karalius Saliamonas.

Visi sumišę tyli. Ponia Rozė pristato misionierių Rožę

P o n i a R o z é. Aš noriu tave, Johanai Vilhelmai,
supažindinti su Oskaru Roze. Tai mano vyras. Jis misio-
nierius.

M e b i j u s. Tavo vyras? Bet juk aš esu tavo vyras.

P o n i a R o z é. Dabar jau ne, Johanai Vilhelmai.

Ji parausta

Ponia Rozė. Mes juk išsiskyrę.

Mebijus. Išsiskyrę?

Ponia Rozė. Nejaugi tu nežinai?

Mebijus. Ne.

Ponia Rozė. Panelė daktarė fon Cand tau pranešė. Tikrai pranešė.

Mebijus. Gal būt.

Ponia Rozė. O paskui aš ištekJėjau už Oskaro. Jis turi šešis berniukus. Jis buvo kunigu Gutanene, o dabar gavo vietą Marianų salose.

Mebijus. Marianų salose?

Misionierius Rozė. Ramiajame vandenyne.

Ponia Rozė. Poryt mes išplaukiame iš Bremeno.

Mebijus. Šit kaip.

Jis žiūri į misionierių Rozę. Visi sumišę

Ponia Rozė. Taip. Būtent taip.

Mebijus linktelėja misionieriui

Mebijus. Labai džiaugiuosi, galėdamas susipažinti su nauju mano vaikų tėvu, ponas misionieriaus.

Misionierius Rozė. Aš visa širdimi juos pamilau, ponas Mebijau, visus tris. Dievas mums padės, juk ir psalmėje pasakyta: viešpats yra mano ganytojas, ir nieko man daugiau netrūks.

Ponia Rozė. Oskaras moka atmintinai visas psalmes. Dovydo psalmes, Saliamono psalmes.

Mebijus. Džiaugiuosi, jog mano vaikai surado gerą tėvą. Juk aš buvau ne koks tėvas.

Visi trys berniukai protestuoja

Berniukai. Na ką jūs, tēte.

Mebijus. Ir Lina surado vertesnį vyrą.

Ponia Rozė. Bet, Johanai Vilhelmėll...

Mebijus. Sveikinu iš visos širdies.

Ponia Rozė. Mes greitai turime išvažiuoti.

Misionierius Rozė. Į Marianų salas.

Ponia Rozė. Ir atsisveikinti.

Mebijus. Amžinai.

Ponia Rozė. Tavo vaikai, Johanai Vilhelmai, nepaprastai muzikalūs. Jie labai gabiai groja fleita. Pagrokite savo tėvui ką nors atsisveikindami, berniukai.

Berniukai. Gerai, mama.

Adolfas Fridrichas atsidaro portfelį ir išdaliuja fleitas

Ponia Rozė. Sėskis, Johanai Vilhelmai.

Mebijus atsisėda už apvalaus stalo. Ponia Rozė ir misionierius prisėda ant sofos. Berniukai sustoja svetainės viduryje

Jorgas Lukas. Ką nors iš Bukstehudės.

Adolfas Fridrichas. Viens, du, trys...

Berniukai groja

Ponia Rozė. Pakiliau, berniukai, širdingiau.

Vaikai groja širdingiau. Mebijus pašoka

Mebijus. Geriau ne. Prašau, nustokite.

Berniukai sumišę nustoja groję

M e b i j u s. Užteks! Prašau jus. Jeigu mylite karalių Saliamoną, negrokite daugiau.

P o n i a R o z é. Bet, Johana! Vilhelmai!

M e b i j u s. Maldauju, negrokite daugiau. Maldauju, negrokite. Prašau, maldauju.

M i s i o n i e r i u s R o z é. Ponas Mebijau, bet juk ir pats karalius Saliamonas džiaugsis šių nekaltų berniukų grojimu. Tik pagalvokite: Saliamonas— psalmių kūrėjas, Saliamonas — „Giesmių giesmės“ autorius.

M e b i j u s. Ponas misionieriau, aš labai gerai pažįstu karalių Saliamoną. Jis jau nebe didysis auksiniais rūbais apsirengęs karalius, apdainuojantis Sulamitą ir dvytnes stirnas, besiganančias tarp rožių, jis nusimetė nuo savęs purpurinį apsiaustą (*Mebijus staiga puola pro savo išsigandusią šeimą į scenos gilumą savo kambario link ir atplėšia duris*). Nuogas ir dvokiantis jis tupi mano kambaryje kaip vargšas Tiesos karalius, ir jo psalmės yra baisios. Klausykite atidžiai, misionieriau, jūs mėgsitate psalmių žodžius, visas jas mokate, tai išmokite atmintinai ir šitą.

Jis nueina prie apvalaus stalo, apverčia jį aukštyn kojom, įlipa į jo vidurį ir atsisėda

M e b i j u s. Saliamono psalmė, skirta giedoti keliautojams po Visatą:

Mes iškeliavome į Visatą,
Į mėnulio dykumas. Mes nugrimzdome į jo dulkes,
Daugelis jau ten
Be atbalsio pragaišo. Bet dauguma suvirė

Švininiuose Merkurijaus garuose, ištirpo
Veneros alyvos balose, ir
Netgi Marse mus ėdė Saulė,
Griaudėdama, radioaktyvi ir geltona.

Jupiteris dvokė,
Smarkiai besisukanti metano košė,
Jis taip siaubingai kabojo virš mūsų,
Jog mes apibiaurojome Ganimedą.

P o n i a R o z ė. Bet, Johanai Vilhelmai...
M e b i j u s. Saturną mes apdrabstėme keiksmiais,
O kas buvo toliau — neverta nė kalbėti.
Uranas, Neptunas —
Pilkai žalsvi, apledėję,
Plutonui ir Transplutoniui mes svaidėme
paskutinius
Nešvankius sąmojus.

Mes jau seniai sumaišėme Saulę su Syrijum,
Syriją su Konopusu.
Visiškai nusivarę, mes skriejome į gelmių gelmes
Kelių baltų žvaigždžių kryptimi,
Kurių mums vis vien niekados nepasiekti.

Seniai pavirtę mumijomis savo laivuose,
Surembėję nuo nešvankybų.

Ir mūsų snukiuose nė šešėlio prisiminimo
Apie alsuojančią žemę.

V y r. s e s u o. Bet, bet, ponas Mebijaul

*V y r e s n i o j i s e s u o d r a u g e s u s e s e r i m i M o n i -
k a į e i n a i š d e š i n ė s į s v e t a i n ė. M e b i j u s s u s t i n g ė s s ė d i v i -
d u r y a p v e r s t o s t a l o, j o v e i d a s k a i p k a u k ė*

M e b i j u s. Nešdinkitės visi jūs tučtuojuau į Maria-
nų salas.

P o n i a R o z ė. Johanai Vilhelmėli. . .

B e r n i u k a i. Tėveli. . .

M e b i j u s. Nešdinkitės! Greičiaul į Marianų salas!

J i s g r ė s m i n g a i a t s i s t o j a. R o z ė s š e i m a s u m i ū s t i

V y r. s e s u o. Eime, ponia Roze, eime, berniukai ir
ponas misionieriau. Jis turi nusiraminti, štai ir viskas.

M e b i j u s. Lauk visil! Lauk!

V y r. s e s u o. Tai lengvas priepuolis. Sesuo Moni-
ka pabus su juo ir nuramins jį. Lengvas priepuolis.

M e b i j u s. Nešdinkitės! Visam gyvenimui! Į Ramų-
jį vandenyną!

J o r g a s L u k a s. Sudie, tėveli! Sudie!

*V y r e s n i o j i s e s u o i š v e d a p r i b l o k ū t ū ir v e r k i a n č i ū
š e i m ą p r o d u r i s į d e š i n ė. M e b i j u s n e s i t v a r d y d a m a s
r ė k i a j i e m s i š p a s k o s*

M e b i j u s. Aš nenoriu jūsų daugiau matyti! Jūs
įžeidėte karalių Saliamoną! Būkite prakeikt! Prasmekite
skradžiai žemę su visomis Marianų salomis! Nugrimzki-
te vienuolikos tūkstančių metrų gilumon! Supūkite pa-
čiame juodžiausiame marių dugne, užmiršti žmonių ir
dievų!

Sesuo Monika. Mes likome vieni. Jūsų šeima jau nebegirdi jūsų.

Mebijus nustebeš žiūri į seserį Moniką, pagaliau lyg ir atsipeikėja

Mebijus. Taip, taip, žinoma. . .

Sesuo Monika tyli. Jis kiek sutrikęs

Mebijus. Gal aš buvau kiek per staigus?

Sesuo Monika. Gerokai.

Mebijus. Aš privalėjau pasakyti teisybę.

Sesuo Monika. Gal būt.

Mebijus. Aš jaudinausi.

Sesuo Monika. Jūs apsimetate.

Mebijus. Jūs perpratote mane?

Sesuo Monika. Juk aš slaugau jus jau dveji metai.

Jis žingsniuoja pirmyn ir atgal, paskui sustoja

Mebijus. Gerai. Sutinku. Aš vaidinu beprotį.

Sesuo Monika. Kodėl?

Mebijus. Kad atsisveikinčiau su savo žmona ir savo sūnumis. Visam gyvenimui.

Sesuo Monika. Šitokių baisių būdų?

Mebijus. Tokiu humanišku būdu. Praeitį lengviausia užmiršti, jei elgiesi kaip beprotis, ypač jei jau esi beprotnamyje: mano šeima ramia sąžine gali mane užmiršti. Mano išpuolis atėmė jiems norą dar kartą mane aplankyti. Man pačiam tai jau vis vien, svarbu tik gyvenimas už sanatorijos sienų. Būti bepročių brangiai kai-

nuoja. Penkiolika metų mano geroji Lina mokėjo už mane baidius pinigus. Pagaliau reikėjo padaryti tam galą. Akimirka buvo patogi. Karalius Saliamonas atvėrė man viską, ką reikėjo man atverti: visų galimų atradimų sistema sudaryta, paskutiniai puslapiai padiktuoti, ir mano žmona Lina susirado sau naują vyrą — Kristaus karį, misionierių Rožę. Jūs galite būti rami, sesuo Monika. Viskas tvarkoje.

Jis nori išeiti

Sesuo Monika. Jūs veikėte planingai.
Mebijus. Aš esu fizikas.

Jis eina savo kambario link

Sesuo Monika. Ponas Mebijaul

Jis sustoja

Mebijus. Klausau, sesuo Monika.
Sesuo Monika. Aš noriu su jumis pasikalbėti.
Mebijus. Prašau.
Sesuo Monika. Klausimas liečia mudu abu.
Mebijus. Tuomet sėskime.

Jie sėdasi. Ji ant sofos, jis ant krėslo kairėje

Sesuo Monika. Mudu taip pat turime atsisveikinti. Ir taip pat — visam gyvenimui.

Jis išsigąsta

Mebijus. Jūs mane paliekate?

Sesuo Monika. Toks įsakymas.

Mebijus. Kas gi atsitiko?

Sesuo Monika. Mane perkelia į pagrindinį korpusą. Rytoj budėjimą perims sanitarai. Medicinos seserys šioje vietoje daugiau negalės lankytis.

Mebijus. Dėl Niutono ir Einšteino?

Sesuo Monika. To pareikalavo prokuroras. Vyriausioji gydytoja nepanoro turėti nemalonių ir su-tiko.

Tyla. Jis pritrenktas

Mebijus. Sesuo Monika, aš lieku be paramos. Aš atpratau reikšti savo jausmus, juk plepalus su abiem ligoniais negalima vadinti žmonišku pokalbiu. Aš virtau nebyliu, bijau, kad ne tik lūpomis, bet ir širdimi. Tačiau jūs turite žinoti, jog nuo to laiko, kai jus pažinau, man viskas pasikeitė. Pasidarė lengviau. Dabar ir tas laikas praėjo. Dvejus metus buvau laimingesnis, negu papras-tai. Jūsų, sesuo Monika, dėka aš radau drąsos susitaikyti su savo uždarumu ir savo, kaip bepročio, likimu. Likite sveika.

Jis atsistoja ir nori paduoti jai ranką

Sesuo Monika. Ponas Mebijau, aš jūsų nelai-kau bepročiu.

Mebijus juokiasi, vėl atsisėda

Mebijus. Aš savęs taip pat ne. Bet kas iš to. Visa bėda, kad man pasirodo Saliamonas. Juk nėra nieko nepadoresnio, kaip stebuklas mokslo pasaulyje.

Sesuo Monika. Ponas Mebijau, aš tikiu tuo stebuklu.

Mebijus nustebeęs pažvelgia į ją

Mebijus. Jūs tikite?

Sesuo Monika. Tikiu karalių Saliamoną.

Mebijus. Ir tikite, kad jis man pasirodo?

Sesuo Monika. Kad jums pasirodo.

Mebijus. Kiekvieną dieną, kiekvieną naktį?

Sesuo Monika. Kiekvieną dieną, kiekvieną naktį.

Mebijus. Ir kad jis man atveria gamtos paslaptis? Visų dalykų ryšį? Visų galimų atradimų sistemą?

Sesuo Monika. Taip, aš tuo tikiu. Ir jeigu jūs man papasakotumėt, jog jums pasirodė ir karalius Dovydas su savo svita, aš ir tuo patikėčiau. Aš tiesiog žinau, kad jūs nesergate. Aš tai jaučiu.

Tyla. Po to Mebijus pašoka iš vietos

Mebijus. Sesuo Monika! Išeikitel!

Ji sėdi

Sesuo Monika. Ne, aš pasiliksiu.

Mebijus. Aš nenoriu daugiau jūsų matyti.

Sesuo Monika. Ne, aš jums reikalinga. Juk, be manęs, jūs pasaulyje nieko daugiau nebeturite. Jokio žmogaus.

Mebijus. Tikėti karalių Saliamoną — tai pražūtis.

Sesuo Monika. Aš myliu jus.

*Mebijus, nieko nesusigaudydamas, žiūri į seserį
Moniką, vėl atsisėda. Tyla*

Mebijus (*tyliai, pritrenktas*). Jūs riedate į savo
pražūtį.

Sesuo Monika. Aš būkštauju ne dėl savęs, aš
bijau dėl jūsų. Niutonas ir Einšteinas yra pavojingi.

Mebijus. Aš su jais geruoju gyvenu.

Sesuo Monika. Sesuo Dorotėja ir sesuo Irena
taip pat gerai su jais sugyveno. Ir pražuvo.

Mebijus. Sesuo Monika, jūs išreiškėte man savo
pasitikėjimą ir meilę. Jūs verčiate ir mane pasakyti jums
teisybę. Aš jus taipogi myliu, Monika.

Ji žiūri į jį

Mebijus. Labiau už savo gyvybę. Ir todėl jums
gresia pavojus. Nes mes mylime vienas antrą.

*Iš antrojo kambario išeina Einšteinas
Jis rūko pypkę*

Einšteinas. Aš vėl atsibudau.

Sesuo Monika. Bet, ponas profesoriau. . .

Einšteinas. Aš staiga atsiminiau.

Sesuo Monika. Bet, ponas profesoriau. . .

Einšteinas. Aš pasmaugiau seserį Ireną.

Sesuo Monika. Negalvokite daugiau apie tai,
ponas profesoriau.

Jis apžiūri savo rankas

E i n š t e i n a s. Ar galėsiu dar kada nors groti smuiku?

Mebijus pasikelia, lyg ruošdamasis ginti Moniką

M e b i j u s. Juk jūs jau grojote smuiku.

E i n š t e i n a s. Ar gali būti?

M e b i j u s. Kreicerio sonatą. Kai čia buvo policija.

E i n š t e i n a s. Kreicerio sonatą. Dėkui dievui.

Jo veidas pragiedrėja, bet ir vėl apsiniaukia

E i n š t e i n a s. Aš nelabai mėgstu groti smuiku, pypkės taip pat nemėgstu. Ji baisiai neskani.

M e b i j u s. Tai meskite.

E i n š t e i n a s. Negaliu. Juk aš Albertas Einšteinas.

Jis atidžiai į abu žiūri

E i n š t e i n a s. Jūs mylite vienas antrą?

S e s u o M o n i k a. Mylime.

*Einšteinas susimąstęs eina į scenos gilumą, kur gulėjo
nužudyta sesuo*

E i n š t e i n a s. Sesuo Irena ir aš taip pat mylėjome vienas antrą. Dėl manęs ji būtų įmaniusi viską padaryti, toji sesuo Irena. Aš draudžiau ją. Bariau. Elgiausi su ja kaip su šunimi. Aš maldavau, kad ji bėgtų. Veltui. Ji pasiliko. Ji norėjo su manimi išvykti į kaimą. Į Kolvan-gą. Ji norėjo už manęs ištektėti. Netgi leidimą jau turėjo. Iš panelės daktarės fon Cand. Tada aš ją pasmaugiau.

Vargšė sesuo Irena. Nėra pasaulyje nieko absurdiškesnio, kaip tas pašėlęs moterų pasiaukojimas.

Sesuo Monika prieina prie jo

Sesuo Monika. Eikite vėl gulti, ponas profesoriau.

Eišteinas. Vadinkite mane Albertu.

Sesuo Monika. Būkite išmintingas, Albertai.

Eišteinas. Jūs, sesuo Monika, būkite išmintinga. Paklauskite savo mylimojo ir bėkite. Jei ne, jūs žūsite.

Jis grįžta į savo kambarį

Eišteinas. Aš vėl einu miegoti.

Išeina

Sesuo Monika. Nelaimingas, pamišęs žmogus.

Mebijus. Pagaliau jis įtikino jus, kad manęs negalima mylėti.

Sesuo Monika. Jūs gi ne beprotis.

Mebijus. Būtų kur kas protingiau, jei jūs mane laikytumėte bepročiu. Bėkite! Dinkite! Išsinešdinkite! Jei ne, aš būsiu priverstas elgtis su jumis kaip su šunimi.

Sesuo Monika. Ne, geriau elkitės su manim kaip su mylimąja.

Mebijus. Eikite šen, Monika.

Jis priveda ją prie krėslo, sėdasi priešais, paima ją už rankų

M e b i j u s. Klausykite. Aš padariau didelę klaidą. Aš išdaviau savo paslaptį. Neiškenčiau nepasakęs, kad man pasirodo karalius Saliamonas. Už tai jis mane nubaudė visam gyvenimui. Tvarka. Bet jūs už tai neturite būti nubauta. Visų žmonių akyse jūs mylite beproį. Jūs užsitraukiate sau nelaimę. Palikite sanatoriją, užmirškite mane. Taip bus geriau mums abiem.

S e s u o M o n i k a. Jūs geidžiate manęs?

M e b i j u s. Kodėl jūs su manimi taip kalbate?

S e s u o M o n i k a. Aš noriu su jumis gulėti, noriu turėti iš jūsų vaikų. Aš žinau, kad kalbu begėdiškai. Bet kodėl jūs nežiūrite į mane? Aš jums nepatinku? Suprantu, medicinos sesers apranga yra biauři.

Ji nusiplėšia nuo plaukų gaubtą

S e s u o M o n i k a. Aš nekenčiu savo profesijos. Penkerius metus slaugiau ligonius iš artimo meilės. Ir niekuomet nuo jų nenusigrėžiau, visuomet buvau prie jų, aukojausi. Bet dabar aš noriu aukotis tik vienam, gyventi tik vienam, bet ne daugeliui. Aš noriu gyventi savo mylimajam. Jums. Aš darysiu viską, ko jūs panorėsite, aš jums dirbsiu dieną ir naktį, tik neatstumkite manęs! Aš nieko daugiau neturiu pasaulyje, tik jus. Juk aš taip pat vieniša!

M e b i j u s. Monika, aš priverstas jus atstumti.

S e s u o M o n i k a (*nusiminusi*). Negi jūs manęs visai nemylite?

M e b i j u s. Aš myliu jus, Monika. Dieve mano, aš myliu jus, tai ir yra beprotybė.

Sesuo Monika. Tai kodėl jūs mane išduodate? Ir ne tiktai mane. Jūs tvirtinate, jog jums pasirodo karalius Saliamonas. Kodėl jūs ir jį išduodate?

Mebijus, nepaprastai susijaudinęs, griebia ją

Mebijus. Monikal! Jūs galite galvoti apie mane, ką tik norite, ir laikyti mane menkyste. Tai jūsų teisė. Aš nevertas jūsų meilės. Bet karaliui Saliamonui aš ištikimas. Jis įsibrovė į mano būtį, staiga, nešauktas, jis piktnaudžiavo manimi, sugriovė mano gyvenimą, bet aš jo neišdaviau.

Sesuo Monika. Jūs esate tikras?

Mebijus. O jūs abejojate?

Sesuo Monika. Jūs manote, jog turite kentėti už tai, kad išdavėte paslaptį apie karaliaus pasirodymą. Bet, gal būt, jūs kenčiate dėl to, kad nestojote ginti jo apreikštos tiesos.

Mebijus. Aš nesuprantu jūsų.

Sesuo Monika. Jis diktuoja jums visų galimų atradimų sistemą. O ar jūs kovojate už jos pripažinimą?

Mebijus. Mane juk laiko pamišėliu.

Sesuo Monika. Kodėl jūs toks nedrąsus?

Mebijus. Drąsa mano atveju yra nusikaltimas.

Sesuo Monika. Johana! Vilhelmai, aš kalbėjau su panele daktare fon Cand.

Mebijus pažvelgia į ją

Mebijus. Jūs kalbėjotės?

Sesuo Monika. Jūs esate laisvas.

Mebijus. Laisvas?

Sesuo Monika. Mes galime susituokti.

Mebijus. O dieve!

Sesuo Monika. Daktarė fon Cand viską jau patvarkė. Ji iš tikrųjų laiko jus ligoniu, bet nepavojingu. Ir jūsų liga nepaveldima. Ji pati esanti labiau pamišusi, negu jūs, pasakė ji ir nusijuokė.

Mebijus. Tai labai miela iš jos pusės.

Sesuo Monika. Ar ne puikus ji žmogus?

Mebijus. Tikrai.

Sesuo Monika. Johanai Vilhelmai! Aš gavau Blumenšteine medicinos sesers vietą. Turiu santaupų. Mums nereikės rūpintis. Mums tereikia tik vienam ant-
rą mylėti.

Mebijus pakyla. Svetainė pamažu aptemsta

Sesuo Monika. Ar tai ne nuostabu?

Mebijus. Žinoma.

Sesuo Monika. Jūs nesidžiaugiate.

Mebijus. Tai tokia staigmena.

Sesuo Monika. Aš padariau ir dar ką.

Mebijus. Ką dar?

Sesuo Monika. Aš kalbėjausi su žymiu fiziku, profesoriumi Šerbertu.

Mebijus. Jis buvo mano mokytojas.

Sesuo Monika. Jis puikiai jus atsimena. Sako, jūs buvote geriausias jo mokinys.

Mebijus. Ir apie ką jūs su juo kalbėjote?

Sesuo Monika. Jis pažadėjo be jokio išankstinio nusistatymo susipažinti su jūsų rankraščiais.

M e b i j u s. Ar jūs jam paaīškinote, kad tuos darbus man īkvēpē Saliamonas?

S e s u o M o n i k a. Žinoma.

M e b i j u s. Ir kā jis?

S e s u o M o n i k a. Jis juokēsi. Sakē, kad jūs visuomet buvote pašēlēs juokdarys, Johanai Vilhelmai! Mes turime galvoti ne tikai apie save. Jūs esate īsrink-tasis. Jums visa savo didybe ir spindesiu pasirodē karalius Saliamonas, ant jūsų nusileido dangiškoji īsmintis. Dabar jūs turite eiti keliu, kurį jums nurodē stebuklas, eiti nekļaidžiodamas, net jeigu tas kelias vestų per patyčias ir pajuokas, per netikējimą ir abejones. Tačiau tas kelias veda ī šios sanatorijos, Johanai Vilhelmai, jis veda ī viešumā, o ne ī vienatvē, jis veda ī kovā. Ir greta tavēs aš, kad tau padēčiau, kad kartu su tavimi kovočiau, nes dangus, kuris tau pasiuntē karalių Saliamonā, pasiuntē ir mane.

Mebijus žiūri pro langą

S e s u o M o n i k a. Mielasis.

M e b i j u s. Ką, mano mieloji?

S e s u o M o n i k a. Tu nesidžiaugi?

M e b i j u s. Labai džiaugiuosi.

S e s u o M o n i k a. Reikia sukrauti tavo lagaminus. Aštuntą valandą dvidešimt minučių īseina traukinys. Į Blumenšteiną.

M e b i j u s. Maža kas tėra krauti.

S e s u o M o n i k a. Kaip sutemo.

M e b i j u s. Dabar anksti temsta.

Sesuo Monika. As uždegsiu sviesą.
Mebijus. Palauk. Eikš pas mane.

Ji prieina. Dabar matyti tik du siluetai

Sesuo Monika. Tavo akyse ašaros.
Mebijus. Tavo taip pat.
Sesuo Monika. Tai iš laimės.

*Jis nudreskia užuolaidą ir užmeta ant jos. Trumpos
grumtynės. Siluetai išnyksta. Paskui stoja tylą. Atsidaro
trečiojo kambario durys. Pro jas krinta šviesos ruožas.
Tarpdury stovi savo šimtmečio kostiumu Niutonas.
Mebijus keliasi*

Niutonas. Kas čia atsitiko?
Mebijus. Aš pasmaugiau Moniką Štetler.

Iš antrojo kambario pasigirsta Einšteino smuiko garsai

Niutonas. Einšteinas vėl groja. Kreislerį. „Gra-
žųjį rozmariną“.

Jis prieina prie židinio, pasiima konjaką

ANTRAS VEIKSMAS

Po valandos. Ta pati svetainė. Už lango naktis. Vėl policija. Vėl matuoja, žymisi, fotografuoja. Tiktai dabar publikai nematomas Monikos Štetler lavonas guli scenos gilumoje, dešinėje po langu. Svetainė apšviesta. Dega iliustra, toršeras. Ant sofos sėdi panelė daktarė Matilda fon Cand, niūri, paskendusį savo mintyse. Ant mažo stalelio prieš ją padėta dėžutė su cigarais. Kėdėje dešinėje sėdi Gulis su stenografo bloknotu. Inspektorius Fosas, su skrybėle ir paltu, atsitraukia nuo lavono ir išeina į priekį

Daktarė. Gal Havanos cigarą?

Inspektorius. Ne, dėkui.

Daktarė. Gal degtinės?

Inspektorius. Vėliau.

Tyla

Inspektorius. Blocheri, gali fotografuoti.

Blocheris. Klausau, ponas inspektoriau.

Jis fotografuoja. Plyksteli šviesa

Inspektorius. Kaip sesers vardas ir pavardė?

Daktarė. Monika Štetler.

Inspektorius. Amžius?

D a k t a r ė. Dvidešimt penkeri. Iš Blumenšteino.

I n s p e k t o r i u s. Ar turi giminių?

D a k t a r ė. Jokių.

I n s p e k t o r i u s. Guli, jūs užrašėte parodymus?

G u l i s. Taip, ponas inspektoriau.

I n s p e k t o r i u s. Ji taip pat pasmaugta, daktarė?

T e i s m o g y d y t o j a s. Nėra jokių abejonių. Ir
vėl parodyta milžiniška jėga. Tik šį kartą jis ją pasmau-
gė užuolaidų virve.

I n s p e k t o r i u s. Kaip ir prieš tris mėnesius.

Jis nuvargęs sėdasi į krėslą dešinėje, priekyje

D a k t a r ė. Norite pamatyti žmogžudį? . .

I n s p e k t o r i u s. Atsiprašau, panele daktarė. . .

D a k t a r ė. Aš turiu galvoje kaltininką.

I n s p e k t o r i u s. Nė nemanau.

D a k t a r ė. Betgi. . .

I n s p e k t o r i u s. Panele daktarė fon Cand. Aš
vykdau savo pareigą: surašau protokolą, apžiūriu lavo-
ną, liepiu jį nufotografuoti ir teismo gydytojui atlikti
ekspertizę. Bet Mebijaus aš nekvosiu. Jį palieku jums.
Galutinai. Drauge su kitais radioaktyvumo paliestais fi-
zikais.

D a k t a r ė. O kaip prokuroras?

I n s p e k t o r i u s. Jis jau nesiunta. Kažką galvoja.

Ji nusišluosto prakaitą

D a k t a r ė. Kaip karšta!

I n s p e k t o r i u s. Visiškai nekaršta.

D a k t a r ė. Kaip tik tos trečios žmogžudystės. . .

Inspektorius. Atsiprašau, panele daktare. . .

Daktarė. Kaip tik tos trečios žmogžudystės „Vyšnių sode“ man ir betrūko. Dabar galiu atsistatydinti. Monika Štetler buvo mano geriausia sesuo. Ji suprato ligonius, mokėjo juos pažinti. Aš mylėjau ją kaip savo dukterį. Bet jos mirtis — ne pati didžiausia blogybė. Žuvo mano, kaip daktarės, reputacija.

Inspektorius. Šitai dar grįš. Blocheri, dar padaryk vieną nuotrauką iš viršaus.

Blocheris. Klausau, ponas inspektoriau.

Iš dešinės du didžiuliai sanitarai įveža ant ratukų stalėlį su indais ir valgiu. Vienas iš jų negras.

*Juos lydi tokio pat milžiniško ūgio vyresnysis
sanitaras*

Vyr. sanitaras. Vakarienė mūsų mieliems ligoniams, panele daktare.

Inspektorius pašoka

Inspektorius. Uvė Živersas?

Vyr. sanitaras. Taip, ponas inspektoriau. Uvė Živersas. Sunkiasvoris boksininkas, buvęs Europos čempionas. Dabar „Vyšnių sodo“ vyresnysis sanitaras.

Inspektorius. O tie kiti du pabaisos?

Vyr. sanitaras. Murilis, Pietų Amerikos bokso čempionas, taip pat sunkiasvoris, ir Makarturas (*rodo į negrą*) — Šiaurės Amerikos bokso čempionas, vidutinis svoris. Pastatyk stalą, Makarturai.

Makarturas pastato stalą

Vyr. sanitaras. Staltiesę, Murili.

Murilis uždengia stalą balta staltiese

Vyr. sanitaras. Meiseno porcelianą, Makarturai.

Makarturas išdėsto indus

Vyr. sanitaras. Sidabrinius valgymo įrankius, Murili.

Murilis išdėsto šaukštus, peilius, šakutes

Vyr. sanitaras. Sriubos dubenį statyk į vidurį, Makarturai.

Makarturas stato dubenį ant stalo

Inspektorius. Ką gi valgys mūsų mielieji ligoniai?

Jis pakelia sriubos dubenio dangtelį

Inspektorius. Sriuba su kepenėlių kukuliais.

Vyr. sanitaras. Paulet à la broche, Cordon bleu.

Inspektorius. Nuostabu.

Vyr. sanitaras. Pasakiška!

Inspektorius. Aš keturioliktos kategorijos valdininkas, bet mano namuose tokių kulinarijos įmantrybių nebūna.

Vyr. sanitaras. Viskas paruošta, panele daktare.

Daktarė. Galite eiti, Ziversai. Pacientai apsitarnaus patys.

Vyr. sanitaras. Leiskite atsisveikinti, ponas inspektoriau.

*Visi trys sanitarai nusilenkia ir išeina į dešinę.
Inspektorius žiūri į išėinančius*

Inspektorius. Perkūnas trenktų!

Daktarė. Jūs patenkintas?

Inspektorius. Aš pavydžiu. Jeigu jie tarnautų policijoje...

Daktarė. Jie gauna pasakiškas algas.

Inspektorius. Surinkusi pramonės magnatus ir multimilijonieres, jūs galite sau leisti tokią prabangą. Kada čia tokie vaikinai, prokuroras galės būti ramus. Nuo jų niekas nepaspruks.

Iš antrojo kambario girdėti Einšteino smulko garsai

Inspektorius. O Einšteinas ir vėl smuikuoja.

Daktarė. Kreisleris. Kaip paprastai. „Meilės kančia“.

Blocheris. Mes baigėme, ponas inspektoriau.

Inspektorius. Išneškite lavoną.

Du policininkai pakelia lavoną. Mėbijus išpuola iš pirmojo kambario

Mėbijus. Monikal! Mano mylimoji!

Policininkai sustoja, laikydami lavoną. Panelė daktarė majestotiškai pakyla

Daktarė. Mėbijau! Kaip jūs galėjote tai padaryti!

Jūs nužudėte mano geriausią medicinos seserį, mano
švelniąsiai seserį, jautriausią seserį!

M e b i j u s. Man taip jos gaila, panele daktare.

D a k t a r ė. Gaila?

M e b i j u s. Man įsakė karalius Saliamonas.

D a k t a r ė. Karalius Saliamonas?

Ji vėl atsisėda. Prislėgta. Išblyškusi

D a k t a r ė. Jo didenybė pareikalavo tos mirties?

M e b i j u s. Aš stovėjau prie lango ir žiūrėjau į va-
karo sutemas. Staiga iš parko pasirodė karalius ir pra-
skriejo viršum terasos visai pro pat mane, ir pro langą
pašnibždėjo man įsakymą.

D a k t a r ė. Atleiskite, Fosai. Mano nervai...

I n s p e k t o r i u s. Nieko, nieko.

D a k t a r ė. Tokioj įstaigoj reikia geležinių nervų.

I n s p e k t o r i u s. Įsivaizduoju.

D a k t a r ė. Aš išeinu.

Ji atsistoja

D a k t a r ė. Ponas inspektoriau Fosai, pareikškite
prokurorui mano apgailestavimą dėl to, kas įvyko mano
sanatorijoje. Patikinkite jį, jog dabar viskas bus tvar-
koje. Ponas teismo gydytojau, mano ponai, leiskite man
atsisveikinti.

*Ji eina į kairę, iškilmingai nusilenkia lavonui, paskui
pažvelgia į Mebijų ir išeina į dešinę*

I n s p e k t o r i u s. Taip. Dabar jūs galite nunešti
lavoną į koplyčią. Prie sesers Irenos.

M e b i j u s. Monikal

*D u p o l i c i n i n k a i i š n e š a l a v o n ą p r o d u r l s į s o d ą,
k i t i s u t a r d y m o r e i k m e n i m i s e i n a i š p a s k o s. T e i s m o
g y d y t o j a s s e k a p a s k u i j u o s*

M e b i j u s. Mano mylimoji Monika.

I n s p e k t o r i u s p r i e i n a p r i e s t a l e l l o, s t o v i n č i o š a l i a s o f o s

I n s p e k t o r i u s. Dabar surūkysiu Havanos cigarą.
Aš jo nusipelniau.

P a i m a i š d e ž u t ė s d i d e l į c i g a r ą, a p ž i ū r i j i

I n s p e k t o r i u s. Geras daiktas!

U ž s i d e g a c i g a r ą

I n s p e k t o r i u s. Brangusis Mebijau, ten už židinio grotelių Izaakas Niutonas paslėpė konjaką.

M e b i j u s. Prašom, ponas inspektoriau.

*I n s p e k t o r i u s r ū k o, t u o t a r p u M e b i j u s p a s t a t o k o n j a k o
b u t e l į i r s t i k l e l į*

M e b i j u s. Galima pripilti?

I n s p e k t o r i u s. Mielai.

J i s p a i m a k o n j a k o s t i k l e l į, g e r i a

M e b i j u s. Dar vieną?

I n s p e k t o r i u s. Dar vieną.

M e b i j u s v ė l į p i l a

M e b i j u s. Ponas inspektoriau, aš turiu jus paprašyti, kad mane suimtumėte.

I n s p e k t o r i u s. Bet už ką, mano mielas Mebijau?

M e b i j u s. Juk aš seserį Moniką. . .

I n s p e k t o r i u s. Jūs gi prisipažinote, jog vykdėte tik karaliaus Saliamono įsakymą. Kol aš negaliu jo suminti, jūs irgi liksite laisvas.

M e b i j u s. O vis dėlto. . .

I n s p e k t o r i u s. Jokio „vis dėlto“ negali būti. Įpilkite man dar vieną.

M e b i j u s. Prašom, ponas inspektoriau.

I n s p e k t o r i u s. O dabar vėl paslėpkite konjaką, nes jį išlaks sanitarai.

M e b i j u s. Klausau, ponas inspektoriau.

Paslepia konjaką

I n s p e k t o r i u s. Matote, aš kasmet miestelyje ir jo apylinkėse suimu keletą žmogžudžių. Nedaug. Vos pustuzinį. Kai kuriuos aš areštuoju su malonumu, kitų man gaila. Bet vis tiek aš turiu juos areštuoti. Teisingumas yra teisingumas. Bet štai atsiradote jūs ir du jūsų kolegos. Iš pradžių man buvo neramu, kad negaliu griebtis reikiamų priemonių, bet dabar? . . . Pagaliau aš patenkintas. Aš galiu džiūgauti. Aš aptikau tris žmogžudžius, kuriuos ramia sąžine galiu palikti laisvus. Teisingumas pirmą kartą gavo atostogų, koks nepaprastas džiaugsmas. Teisingumas, mano bičiuli, reikalauja daug jėgų, jam tarnaudamas, žmogus visiškai išsisemi, ir fiziškai, ir morališkai, todėl man reikia atsikvėpti. Mano brangusis,

už tą malonumą aš dėkingas jums. Likite sveikas. Pasveikinkite nuoširdžiai Niutoną ir Einšteiną ir perduokite labų dienų Saliamonui.

M e b i j u s. Gerai, ponas inspektoriau.

I n s p e k t o r i u s išeina. Mebijus lieka vienas. Jis atsisėda ant sofos ir susiima rankomis galvą. Iš trečiojo kambario išeina N i u t o n a s

N i u t o n a s. Ko bus šiandien valgyti?

Mebijus tyli. Niutonas nuima dangtelį nuo sriubos dubenio

N i u t o n a s. Sriuba su kepenėlių kukuliais.

Atidangsto ant vežimėlio sudėtus valgius

N i u t o n a s. Poulet à la broche, Cordon bleu. Puik! Paprastai mūsų vakarienė būna gana lengva. Ir kukli. Nuo to laiko, kai kitus pacientus perkėlė į naują korpusą.

Jis pīlasi sriubos

N i u t o n a s. Jūs nealkanas?

Mebijus tyli

N i u t o n a s. Suprantu. Po savo medicinos sesers mirties aš taip pat netekau apetito.

Jis sėdasi ir valgo sriubą. Mebijus pakyla ir nori išeiti į savo kambarį

N i u t o n a s. Palaukite.

M e b i j u s. Jūs man sakote, sere Izaokai?
N i u t o n a s. Man reikia su jumis pasikalbėti, Me-
bijau.

Mebijus stovi

M e b i j u s. Na?
N i u t o n a s. Gal paragausite sriubos? Ji nuostabiai
gardi.

M e b i j u s. Nenoriu.
N i u t o n a s. Mielasis Mebijau, daugiau jau mūsų
neglobos medicinos seserys, mus saugos sanitarai. Milži-
niški bernai.

M e b i j u s. Tai visiškai nesvarbu.
N i u t o n a s. Gal būt, jums ir ne, Mebijau. Jūs, ma-
tyt, norite visą gyvenimą praleisti beprotnamyje. Bet
man tai labai svarbu. Mat, aš noriu iš čia ištrūkti.

Jis baigia valgyti sriubą

N i u t o n a s. Na ką gi. Dabar pamėginsime poulet
à la broche.

Jis dedasi į lėkštę valgi

N i u t o n a s. Sanitarų atsiradimas mane verčia
veikti. Dar šiandien pat.

M e b i j u s. Tai jūsų reikalas.

N i u t o n a s. Ne visiškai. Prisipažinsiu jums, Mebi-
jau: aš nesu beprotis.

M e b i j u s. Žinoma, ne, sere Izaokai.

N i u t o n a s. Aš ne seras Izaokas Niutonas.

M e b i j u s. Žinau. Albertas Einšteinas.

Niuton a s. Nesąmonė! Ir ne Herbertas Georgas Boitleris, kaip visi čia mano. Tikroji mano pavardė, vy-ruti, yra Kiltonas.

Mebijus išsigandęs žiūri į jį

Mebijus. Alekas Džesperis Kiltonas?

Niuton a s. Visiškai teisingai.

Mebijus. Atitinkamybių teorijos kūrėjas?

Niuton a s. Tas pats.

Mebijus prieina prie stalo

Mebijus. Jūs čia įsibrovėte?

Niuton a s. Dėdamasis bepročiu.

Mebijus. Sekti manęs?

Niuton a s. Išsiaiškinti, kas gi iš tikrųjų slypi po jūsų beprotybe. Gerai kalbėti vokiškai aš išmokau mūsų žvalgybos stovykloje, baisus darbas.

Mebijus. Ir kai nelaimingoji sesuo Dorotėja Mo-zer sužinojo teisybę, jūs ją. . .

Niuton a s. Taip, aš ją. . . Man dėl to labai gaila.

Mebijus. Suprantu.

Niuton a s. Įsakymas yra įsakymas:

Mebijus. Savaimė suprantama.

Niuton a s. Kitaip aš negalėjau pasielgti.

Mebijus. Žinoma, ne.

Niuton a s. Mano misijai — mūsų žvalgybos slapčiausiam uždaviniui — iškilo grėsmė. Aš turėjau nužu-dyti, norėdamas išvengti bet kokio įtarimo. Sesuo Do-rotėja jau nustojo mane laikyti bepročiu, vyriausioji gydytoja pripažino mane lengvu ligoniu, man reikėjo

žmogžudyste įrodyti savo beprotystę. Taip, ta poulet à la broche tikrai labai gardi.

Antrajame kambaryje girdėti Einšteino smuikavimas

M e b i j u s. Einšteinas vėl smuikuoja.

N i u t o n a s. Bacho gavotą.

M e b i j u s. Jo vakarienė atauš.

N i u t o n a s. Leiskite bepročiui toliau ramiai smuikuoti.

M e b i j u s. Tai grasinimas?

N i u t o n a s. Aš jus nepaprastai gerbiu. Man bus labai skaudu, jei būsiu priverstas griebtis energingų priemonių.

M e b i j u s. Jūs turite uždavinį mane pagrobti?

N i u t o n a s. Jei mūsų žvalgybos įtarimas pasitvirtintų.

M e b i j u s. Koks būtent?

N i u t o n a s. Jūs laikomas genialiausiu mūsų laikų fiziku.

M e b i j u s. Aš tik sunkia nervų liga sergąs žmogus, Kiltonai, ir niekas daugiau.

N i u t o n a s. Mūsų žvalgyba yra kitokios nuomonės.

M e b i j u s. O ką jūs apie mane galvojate?

N i u t o n a s. Aš laikau jus didžiausiu visų laikų fiziku.

M e b i j u s. O kaip jūsų žvalgyba aptiko mano pėdsakus?

N i u t o n a s. Mano dėka. Atsitiktinai aš perskaičiau jūsų disertaciją apie naujos fizikos pagrindus. Iš pradžių

palaikiau tai nerimtu dalyku. Bet paskui atsivėrė man akys. Aš susidūriau su geniausiausiu naujosios fizikos dokumentu. Pradėjau domėtis autoriumi, bet nieko negalėjau apie jį sužinoti. Tada pranešiau mūsų žvalgybai, ir ji ėmėsi priemonių.

E i n š t e i n a s. Jūs, Kiltonai, buvote ne vienintelis tos disertacijos skaitytojas.

J i s nepastebimai pasirodė iš antrojo kambario su smuiku po pažastim ir su stryku rankoje

E i n š t e i n a s. Aš taip pat ne beprotis. Leiskite prisistatyti. Aš irgi fizikas. Vienos žvalgybos narys. Tik visiškai kitos. Vadinuosi Jozefas Eisleris.

M e b i j u s. Eislerio efekto atradėjas?

E i n š t e i n a s. Tas pats.

N i u t o n a s. Dingęs be žinios 1950 metais?

E i n š t e i n a s. Savo noru.

Niutono rankose staiga atsiranda revolveris

N i u t o n a s. Ar galiu jus, Eisleri, paprašyti atsistoti veidu į sieną?

E i n š t e i n a s. Na, žinoma.

J i s ramiai prieina prie židinio, padeda ant jo briaunos smuiką, staigiai atsigręžia su revolveriu rankoje

E i n š t e i n a s. Mano gerasis Kiltonai. Kadangi mudu abu, kaip spėju, sumaniai valdom ginklą, ar neatrodo jums, jog geriau būtų mums atsisakyti dvikovos? Aš mielai padėsiu savo brauningą, jeigu jūs padėsite savo koltą. . .

Niuton as. Sutinku.

Einšteinas. Padėkime juos už židinio grotelių, kur jūsų konjakas. Tam atvejui, jei netikėtai įeitų santonarai.

Niuton as. Gerai.

Abu deda revolverius už židinio grotelių

Einšteinas. Jūs, Kiltonai, sumaišėte visus mano planus. Aš iš tikrųjų laikiau jus bepročiu.

Niuton as. Galiu jus nuraminti: aš jus taip pat.

Einšteinas. Apskritai viskas apsivertė aukštyn kojomis. Kad ir tai, pavyzdžiui, kas šiandien po pietų įvyko su seserimi Irena. Ji ėmė įtarinėti, ir todėl jai buvo įvykdytas mirties nuosprendis. Šis įvykis man nepaprastai skaudus.

Mebijus. Suprantu.

Einšteinas. Įsakymas yra įsakymas.

Mebijus. Savaimė suprantama.

Einšteinas. Kitaip aš negalėjau pasielgti.

Mebijus. Žinoma, ne.

Einšteinas. Mano misijai — slapčiausiam mano žvalgybos uždaviniui — iškilo grėsmė. Gal prisėsime?

Niuton as. Sėskime.

Jis sėdasi kairėje stalo, Einšteinas dešinėje

Mebijus. Kiek aš suprantu, ir jūs, Eisleri, norite mane priversti. . .

Einšteinas. Na ką jūs, Mebijau!

Mebijus. . . . įkalbėti aplankyti jūsų šalį.

Einšteinas. Mes taip pat laikome jus didžiausiu

iš visų fizikų. Bet dabar labai noriu valgyti. Tikra budi-
lių vakarienė.

Pilasi sriubos

E i n š t e i n a s. Jūs, Mebijau, vis dar neturite ape-
tito?

M e b i j u s. Staiga atsirado. Dabar, kai jūs mane iš-
aiškinote.

Jis sėdasi prie stalo tarp kitų dviejų ir įsipila sriubos

N i u t o n a s. Burgundiško, Mebijau?

M e b i j u s. Įpilkite.

Niutonas įpila

N i u t o n a s. Aš kibsiu į Cordon bleu.

M e b i j u s. Nesivaržykite.

N i u t o n a s. Gero apetito.

E i n š t e i n a s. Gero apetito.

M e b i j u s. Gero apetito.

Jie valgo. Iš dešinės įeina trys sanitarai.

Vyresnysis sanitaras su bloknotu

V y r. sanitaras. Pacientas Boitleris!

N i u t o n a s. Esu.

V y r. sanitaras. Pacientas Ernestis!

E i n š t e i n a s. Esu.

V y r. sanitaras. Pacientas Mebijus!

M e b i j u s. Esu.

V y r. sanitaras. Vyresnysis sanitaras Ziversas,
sanitaras Murilis, sanitaras Makarturas.

Jis užverčia bloknotą ir įsikiša į kišenę

Vyr. sanitaras. Vyresnybės įsakymu imamasi
tam tikrų atsargumo priemonių. Murili, nuleisk grotas.

*Murilis nuleidžia ant langų grotas. Svetainė iš karto
pasidaro panaši į kalėjimą*

Vyr. sanitaras. Makarturai, užrakinkite.

Makarturas užrakina grotas

Vyr. sanitaras. Ar turite, ponai, kokių nors
pageidavimų prieš naktį? Pacientas Boitleris?

Niutonas. Neturiu.

Vyr. sanitaras. Pacientas Ernestis?

Eišteinas. Neturiu.

Vyr. sanitaras. Pacientas Mebijus?

Mebijus. Neturiu.

Vyr. sanitaras. Mano ponai. Mes atsisveikina-
me. Labos nakties.

Trys sanitarai išeina. Tyla

Eišteinas. Galvijai.

Niutonas. Parke tyko kiti kolosai. Aš juos pro
savo langą stebėjau.

Eišteinas pakyla ir apžiūri grotas

Eišteinas. Solidžios. Su specialiu užraktu.

*Niutonas eina prie savo kambario durų, atidaro jas,
pažvelgia vidun*

Niuton a s. Ant mano lango taip pat atsirado gro-
tos. Lyg iš dangaus nukrito.

Jis atidaro kitas duris

Niuton a s. Ir pas Eislerį. Ir pas Mebijų.

Jis eina prie durų iš dešinės pusės

Niuton a s. Užrakintos.

Atsisėda. Einšteinas taip pat

Einšteinas a s. Kaliniai.

Niuton a s. Logiška. Tai per tas medicinos seseris.

Einšteinas a s. Dabar mes iš beprotnamio išeisime,
tik vieningai veikdami.

Mebij u s. Aš visiškai nenoriu bėgti.

Einšteinas a s. Mebijau. . .

Mebij u s. Aš neturiu nė mažiausios priežasties iš
čia bėgti. Priešingai, aš patenkintas savo likimu.

Tyla

Niuton a s. Užtat aš juo nepatenkintas, o tai labai
svarbi aplinkybė, ar jums taip neatrodo? Aš su pagarba
žiūriu į jūsų jausmus, bet jūs esate genijus ir, kaip toks,
priklausote visiems. Jūs įsiveržėte į naujas fizikos sritis.
Bet mokslas priklauso ne tik jums vienam. Jūsų pareiga
atverti duris į jį ir mums, paprastiems mirtingiesiems.
Važiuojame su manimi, po metų mes apvilksime jus fra-
ku, nuvešime į Stokholmą, ir jūs gausite Nobelio pre-
miją.

M e b i j u s. Jūsų žvalgyba nesavanaudiška.

N i u t o n a s. Prisipažinsiu, Mebijau, kad mūsų žvalgybą visų pirma domina tai, jog jūs tariamai išsprendėte gravitacijos problemą.

M e b i j u s. Išsprendžiau.

Tyla

E i n š t e i n a s. Ir jūs tai sakote taip ramiai?

M e b i j u s. O kaip aš turėčiau tai sakyti?

E i n š t e i n a s. Mano žvalgyba spėjo, kad vieningoji elementarinių dalelių teorija. . .

M e b i j u s. Ir jūsų žvalgybą aš galiu nuraminti. Vieninga lauko teorija sukurta.

Niutonas servetėle nusišluosto prakaitą nuo kaktos

N i u t o n a s. Pasaulinė formulė.

E i n š t e i n a s. Juokinga. Daugybė gerai apmokamų fizikų milžiniškose valstybinėse laboratorijose per metų metus niekaip neįstengia toliau pažengti fizikos srityje, o jūs tai padarėte en passant beprotnamyje prie rašomojo stalo.

Jis taip pat servetėle nusišluosto nuo kaktos prakaitą

N i u t o n a s. O visų galimų atradimų sistema, Mebijau?

M e b i j u s. Taip pat yra. Aš sudariau ją dėl įdomumo, kaip praktinę savo teorinių darbų santrauką. Kam čia vaidinti nekaltybę? Mūsų mąstymas turi savo pasekmes. Mano pareiga buvo ištirti, kokį duotų efektą mano sukurta lauko teorija ir gravitacijos mokslas. Rezulta-

tas pritrenkiantis. Atsipalaiduotų nauja, neišpasakyta energija ir įgalintų panaudoti tokią techniką, kurios neįmanoma ir įsivaizduoti, žinoma, jeigu mano tyrinėjimai patektų į žmonių rankas.

E i n š t e i n a s. Šito jums vargu ar pavyks išvengti.

N i u t o n a s. Klausimas tik tas, kas pirmiau prie jų prieis.

Mebijus juokiasi

M e b i j u s. Jūs, Kiltonai, tikriausiai linkėtumėt šitos laimės savo žvalgybai ir generaliniam štabui, kuris stovi už jos?

N i u t o n a s. O kodėl gi ne? Siekiant didžiausią visų laikų fiziką sugrąžinti į fizikų šeimą, kiekvienas generalinis štabas man yra šventas. Čia kalbama tik apie mūsų mokslo laisvę ir apie nieką daugiau. Juk vis vien, kas garantuoja tą laisvę. Aš tarnausiu kiekvienai sistemai, jei ta sistema paliks mane ramybėje. Aš žinau, šiandien daug kalbama apie fizikų atsakomybę. Staiga mes pajutome baimę ir virtome moralistais. Tai nesąmonė. Mes tik turime skinti naujus kelius, ir daugiau nieko. O ar žmonija mokės eiti tuo keliu, kurį mes jai praskiname, tai jos reikalas, o ne mūsų.

E i n š t e i n a s. Gerai, sakykim, kad taip. Mes turime skinti naujus kelius. Taip ir aš manau. Tačiau mes negalime nuo savęs nusiimti atsakomybės. Mes duodame žmonijai baisias jėgos priemones. Tai suteikia mums teisę kelti sąlygas. Mes turime tapti jėgos politikais, nes mes — fizikai. Mes patys turime spręsti, kieno naudai aukojame savo mokslą, ir aš jau apsisprendžiau. O jūs,

Kiltonai, esate pasigailėjimo vertas estetas. Kodėl jūs neinate pas mus, jei jums reikalinga tiktai mokslo laisvė? Ir mes jau seniai nebepajėgiame globoti fizikų. Ir mums reikalingi rezultatai. Ir mūsų politinė sistema turi valgyti duoną iš mokslo rankų.

Niutonas. Abi mūsų politinės sistemos, Eisleri, turi dabar visų pirma valgyti duoną iš Mebijaus rankų.

Einšteinas. Atvirkščiai. Jis turės mums paklusti. Pagaliau mes abu jį užsachavome.

Niutonas. Tikrai? Tur būt, kad mes vienas kitą labiau užsachavome. Deja, abiem mūsų žvalgyboms kilo ta pati mintis. Geriau jau neapgaudinėkime save, o apsvarstykime tą neįmanomą padėtį, į kurią mes dabar pakliuvome. Jei Mebijus eitų su jumis, aš nieko negalėčiau padaryti, nes jūs sutrukdytumėt. Bet ir jūs būtumėt bejėgis, jei Mebijus apsispręstų mano naudai. Čia gali tik jis pasirinkti, o ne mes.

Einšteinas iškilmingai atsikelia

Einšteinas. Pasiimkime ginklus.

Niutonas taip pat atsistoja

Niutonas. Kaukimės.

Niutonas iš už židinio grotelių išima abu revolverius ir vieną paduoda Einšteinui

Einšteinas. Gaila, kad šis reikalas įgauna kruviną pabaigą. Bet mes priversti pavartoti ginklą. Vienas prieš antrą ir prieš sanitarus taip pat. O jei prireiks, ir

prieš Mebijų. Nors jis ir svarbiausias žmogus pasaulyje, bet jo rankraštis dar svarbesnis.

Mebijus. Mano rankraštis? Aš jį sudeginau.

Mirtina tyla

Einšteinas. Sudeginau?

Mebijus (*sumišęs*). Jau anksčiau. Prieš sugrižtant policijai. Dėl šventos ramybės.

Einšteinas pagauna pašėlusiai kvatotis

Einšteinas. Sudegino.

Niutonas įtūžęs rėkia

Niutonas. Penkiolikos metų darbą!

Einšteinas. Galima tiesiog iš galvos išsikraus-tyti.

Niutonas. Oficialiai mes jau ir esame išsikraustę.

Jie slepia savo revolverius ir sugniužę sėdasi ant sofos

Einšteinas. Dabar, Mebijau, mes galutinai jūsų rankose.

Niutonas. Ir dėl to aš turėjau pasmaugti seserį ir mokytis vokiečių kalbos!

Einšteinas. O aš mokiausi groti smuiku. Kokia kančia visiškai nemuzikaliam žmogui!

Mebijus. Ar jau daugiau nevalgysime?

Niutonas. Man dingo apetitas.

Einšteinas. Gaila palikti Cordon bleu.

Mebijus atsistoja

M e b i j u s. Mes esame trys fizikai. Sprendimas, kurį mes turime priimti, yra fizikų sprendimas. Mes privalome elgtis moksliskai. Mes turime vadovautis ne nuomonėmis, o logiškais išvadomis. Turime mėginti rasti protingiausią išeitį. Savo samprotavimuose mums nevalia suklysti, nes klaidinga išvada gali privesti prie katastrofos. Išeities taškas aiškus. Visi trys turime prieš akis tą patį tikslą, bet mūsų taktika skirtinga. Mūsų tikslas — tolesnė fizikos pažanga. Jūs, Kiltonai, norite išsaugoti jai laisvę ir neigiate atsakomybę. O jūs, Eisleri, atsakomybės vardan pajungiate fiziką tam tikros valstybės jėgos politikai. O kaip atrodo tikrovė? Kaip tik tai aš norėčiau sužinoti, kad galėčiau apsispręsti.

N i u t o n a s. Jūsų laukia keletas žymiausių fizikų. Atlyginimas ir būstas — idealūs, tiesa, vietovė pražūtinga, bet įrengtos puikios klimatinės sąlygos.

M e b i j u s. Ar tie fizikai laisvi?

N i u t o n a s. Mielasis Mebijau. Tie fizikai sako esą pasiruošę spręsti mokslines problemas, kurios yra labai svarbios šalies gynybai. Todėl jūs turite suprasti...

M e b i j u s. Vadinasi, jie nelaisvi.

Jis atsigręžia į Einšteiną

M e b i j u s. Jozefai Eisleri. Jūs varote jėgos politiką. Tam reikia turėti jėgos. Ar jūs jos turite?

E i n š t e i n a s. Jūs mane neteisingai suprantate, Mebijau. Mano jėgos politika pasireiškia kaip tik tuo, kad aš vienos partijos naudai atsisakiau savo jėgos.

M e b i j u s. Ar jūs galite nukreipti tą partiją taip, kaip jums pataria jūsų atsakomybės jausmas, ar rizikuo-

jate, kad ta partija gali jus priversti vykdyti savo valią?

E i n š t e i n a s. Mebijau! Juk tai juokinga. Aš, žinoma, galiu tikėtis, kad partija paklausys mano patarimų, daugiau nieko. Juk be tikėjimo neįmanoma jokia politinė pozicija.

M e b i j u s. Ar bent jūsų fizikai yra laisvi?

E i n š t e i n a s. Kadangi ir jie už šalies gynybą. . .

M e b i j u s. Keista! Kiekvienas man giria vis kitą teoriją, tačiau realybė, kurią man siūlo,— ta pati: kalėjimas. Tuomet aš pasirenku beprotnamį. Čia bent būsi tikras, kad politikieriai tavęs neišnaudos.

E i n š t e i n a s. Galų gale reikia kuo nors rizikuoti.

M e b i j u s. Yra rizika, kurios žmogus neturi teisės sau leisti! Tokia rizika yra žmonijos pražūtis. Mes žinome, ką išdarinėja pasaulis su tais ginklais, kuriuos jis jau turi, ir įsivaizduojame, ką galėtų pridaryti su tais, kuriuos sukurtų mano išradimo dėka. Aš tai supratau ir tuo vadovaujuosi savo veikloje. Aš buvau neturtingas. Turėjau žmoną ir tris vaikus. Universitete manęs laukė garbė, pramonė man žadėjo pinigų. Ir viena, ir antra buvo per daug pavojinga. Jei aš būčiau paskelbęs savo darbus, būčiau padaręs perversmą mūsų moksle ir sugriovęs pramonės struktūrą, štai kokios būtų pasekmės. Atsakingumas privertė mane pasirinkti kitą kelią. Aš išsižadėjau akademinės karjeros, pramonės žabangų, savo šeimą palikau likimo valiai. Aš pasirinkau juokdario kepurę. Aš paskelbiau, kad man pasirodo karalius Saliamonas, ir mane uždarė į beprotnamį.

N i u t o n a s. Bet juk tai ne sprendimas!

M e b i j u s. Protas pastūmėjo mane žengti tokį

žingsnį. Moksle mes priėjome prie paskutinės pažinimo ribos. Mes žinome kelis tiksliai suvokiamus dėsnius, kai kuriuos pagrindinius santykius tarp nesuprantamų reiškinių, tai ir viskas,— visa kita kol kas yra paslaptis, nesuvokiama protui. Mes pasiekėme savo kelio galą. Bet žmonija taip toli dar nenuėjo. Mes išsiveržėme į priekį, ir kiti nespėja mus sekti iš paskos. Mes atsidūrėme tuštumoje. Mūsų mokslas pasidarė baisus, mūsų tyrinėjimai pavojingi, išradimai pražūtingi. Mums, fizikams, belieka tik kapituluoti prieš tikrovę. Ji iki mūsų nepriaugo. Per mus jai gresia pražūtis. Mes turime atsisakyti savo pasiekimų, ir aš jų atsisakiau. Ir jums taip pat nėra kitos išeities.

E i n š t e i n a s. Ką jūs norite tuo pasakyti?

M e b i j u s. Jūs turite kartu su manimi pasilikti beprotnamyje.

N i u t o n a s. Mes?

M e b i j u s. Jūs abu.

Tyla

N i u t o n a s. Mebijau, jūs negalite reikalauti, kad mes visą laiką...

M e b i j u s. Ar jūs turite slaptus radijo siųstuvus?

E i n š t e i n a s. Tai kas?

M e b i j u s. Praneškite savo šeimnininkams, kad jūs apsirikote. Kad aš iš tikrųjų beprotis.

E i n š t e i n a s. Tuomet mes čia sėdėsime visą gyvenimą. Nepateisinusiais pasitikėjimo šnipais niekas daugiau nebesidomi.

M e b i j u s. Tai vienintelis būdas likti neišaiškintam.

Tik beprotnamyje mes esame dar laisvi. Tik beprotnamyje galima dar laisvai galvoti. Ten, laisvėje, mūsų idėjos — tai sprogstamoji medžiaga.

N i u t o n a s. Tačiau galų gale mes ne bepročiai.

M e b i j u s. Taip, bet žmogžudžiai.

Eiņšteinas ir Niutonas suglumę žiūri į jį

N i u t o n a s. Aš protestuoju!

E i n š t e i n a s. Jūs neturėtumėte taip kalbėti, Mebijau.

M e b i j u s. Tas, kuris žudo,— žmogžudys, o mes žudėme. Kiekvienas iš mūsų turėjome savo užduotį, kuri atvedė mus į šią įstaigą. Kiekvienas iš mūsų tam tikru tikslu nužudėme savo medicinos seserį. Jūs, kad nenukentėtų jūsų slapta misija, aš dėl to, kad sesuo Monika manimi tikėjo. Ji laikė mane nepripažintu genijum. Ji nesuprato, kad šiandien genijaus pareiga likti nepripažintam. Žudyti — tai kažkas siaubinga. Aš nužudžiau, norėdamas išvengti dar siaubingesnių žmogžudysčių. Bet štai pasirodėte jūs. Aš negaliu jūsų likviduoti, bet, gal būt, galiu įtikinti? Ar mūsų žmogžudystės turi likti beprasmės? Arba mes paaukojome, arba nužudėme. Arba mes liksime beprotnamyje, arba pasaulis taps beprotnamiu. Arba mes išbrauksime save iš žmonių atminties, arba žmonija žus.

Tyla

N i u t o n a s. Mebijau!

M e b i j u s. Ką, Kiltonai?

N i u t o n a s. O, tas beprotnamis! Tie baisūs sanitarai. Ta kuprė gydytojai!

Mebijus. Tai kas?
Einšteinas. Mus uždare kaip laukinius žvėris.
Mebijus. Mes ir esame laukiniai žvėrys. Mūsų negalima išleisti ten, kur gyvena žmonės.

Tyla

Niutonas. Nejau iš tikrųjų nėra jokios išeities?
Mebijus. Nėra.

Tyla

Einšteinas. Johanai Vilhelmai Mebijau! Aš do-
ras žmogus. Aš pasilieku.

Tyla

Niutonas. Aš taip pat pasilieku. Visam gyvenimui.

Tyla

Mebijus. Dėkoju jums. Už tai, kad pasaulis dar turi nors šokių tokių šansus išlikti sveikas.

Jis pakelia stikliuką

Mebijus. Už mūsų medicinos seseris!

Visi iškilmingai atsistoja

Niutonas. Aš geriu už Dorotėją Mozer.

Kiti du. Už seserį Dorotėją!

Niutonas. Dorotėjai! Aš turėjau tave paaugoti.
Už tavo meilę aš atsilyginau tau mirtimi. Dabar aš noriu būti vertas tavęs.

Einšteinas. Aš geriu už Ireną Štraub.

Kiti du. Už seserį Ireną!

Einšteinas. Irenai! Aš turėjau tave paaukoti. Tave pagerbdamas ir įvertindamas tavo atsidavimą, aš noriu protingai elgtis.

Mebijus. Aš geriu už Moniką Štetler.

Kiti abu. Už seserį Moniką!

Mebijus. Monikai! Aš turėjau tave paaukoti. Tavo meilė telaimina sąjungą, kurią tavo vardu sudarė trys fizikai. Suteik mums jėgų, prisidengus juokdarių kepurėmis, ištikimai saugoti mūsų mokslo paslaptį.

Jie geria, pastato stikliukus ant stalo

Niutonas. Na štai, mes ir vėl bepročiai. Vėl vaidinsime Niutoną.

Einšteinas. Smuikuokime Kreislerį ir Bethoveną.

Mebijus. Vėl leisime pasirodyti Saliamonui.

Niutonas. Bepročiai, bet išmintingi.

Einšteinas. Kaliniai, bet laisvi.

Mebijus. Fizikai, bet nenusikalte.

Visi trys moja vienas kitam ir eina į savo kambarius. Svetainė tuščia. Iš dešinės įeina Makarturas ir Murilis. Jie vilki juoda uniformą, su kepurėmis ir pistoletais. Nukrausto stalą. Makarturas išveža stalą su indais į dešinę. Murilis pastato apvalų stalą prie dešiniojo lango ir ant jo sukrauna apverstas kėdes, kaip valymo metu. Paskui jis taip pat išeina į dešinę. Svetainė vėl tuščia. Tuomet iš dešinės įeina panelė Matilda fon Cand. Kaip paprastai, baltu gydytojos cha-

*latu, su stetoskopu. Apsižvalgo. Įeina Ziversas, jis
taip pat juoda uniforma*

Vyr. sanitaras. Ką įsakysite, šeimininke?

Daktarė. Tegu atneša paveikslą, Ziversai.

*Makarturas ir Murilis įneša didelį generolo
portretą sunkiuose, auksiniuose rėmuose. Ziversas nu-
ima senąjį portretą ir kabina naująjį*

Daktarė. Generolui Leonidui fon Candui čia bus geriau, negu pas moteris. Jis vis dar puikiai atrodo, tas senas karys, nepaisant Bazedovo ligos. Jam patikdavo heroiškos mirtys, ir kaip tik kažkas panašaus atsitiko dabar šiuose namuose.

Ji žiūri į savo tėvo portretą

Daktarė. Užtat slaptasis patarėjas pereis į moterų pusę, pas milijonieres. Pastatykite jį kol kas koridoriuje.

Makarturas ir Murilis išneša portretą į dešinę

Daktarė. O generaldirektorius Frebenas su savo herojais ar atėjo?

Vyr. sanitaras. Jie laukia jūsų žaliwoje svetainėje. Gal įsakysite atnešti šampano ir ikų?

Daktarė. Tie ponai atvyko čia ne puotauti, o dirbti.

Ji sėdasi ant sofos

Daktarė. Ziversai, atveskite Mebijų.

Vyr. sanitaras. Klausau, šeimininke.

Jis eina prie pirmojo kambario ir atidaro duris

V y r. s a n i t a r a s. Mebijau, išeikit!

Pasirodo Mebijus. Jo veidas nušvitęs

Mebijus. Kokia dieviška naktis. Tamsmėlynė ir šventa. Galingojo karaliaus naktis. Jo baltas šešėlis atsiskiria nuo sienos. Akys spinduliuoja.

Tyla

Daktarė. Mebijau, prokuroro nurodymu aš galiu kalbėtis su jumis tik prie sanitarų.

Mebijus. Suprantu, panele daktare.

Daktarė. Visa, ką aš dabar pasakysiu, liečia ir jūsų kolegas.

Ieina Makarturas ir Murilis

Daktarė. Makarturai ir Murili, atveskite kitus du ligonius.

Makarturas ir Murillis atidaro antrojo ir trečiojo kambarių duris

Makarturas ir Murilis. Išeikitel!

Niutonas ir Einšteinas išeina. Jų veidai taip pat nušvitę

Niutonas. Paslaptinga naktis. Beribė ir iškilminga. Pro mano lango grotas spindi Jupiteris ir Saturnas, jie atveria visatos dėsnius.

Einšteinas. Kokia laiminga naktis. Paguodos ir palaimos naktis. Mįslės tyli, klausimai bežadžiai. Aš norėčiau groti smuiku ir niekada nenustoti.

D a k t a r ė. Alekai Džesperis Kiltonai ir Jozefai Eisleri, aš noriu su jumis pasikalbėti.

Abu nustebę žiūri į ją

N i u t o n a s. Jūs... žinote?

Abu nori išsitraukti revolverius, bet Murilis ir Makarturas juodu nuginkluoja

D a k t a r ė. Jūsų pasikalbėjimo, mano ponai, buvo slapta klausomasi; aš jau seniai jus įtariau. Makarturai ir Murili, atneškite Kiltono ir Eislerio slaptus radijo siųstuvus.

V y r. s a n i t a r a s. Visi trys — rankas aukštyn!

Mebijus, Einšteinas ir Niutonas pakelia rankas. Makarturas ir Murilis elna į antrąjį ir trečiąjį kambarius

N i u t o n a s. Linksmal

Jis juokiasi. Vienas. Kaip koks vaiduoklis

E i n š t e i n a s. Nesuprantu...

N i u t o n a s. Juokingai

Vėl juokiasi. Nutyla. Makarturas ir Murilis grįžta su slaptais radijo siųstuvais

V y r. s a n i t a r a s. Nuleiskit rankas!

Fizikai paklūsta. Tyla

D a k t a r ė. Prožektorių, Ziversai.

V y r. s a n i t a r a s. Klausau, šeimininke.

*Jis pakelia ranką. Iš lauko prožektoriai apšviečia fizikus
akinama šviesa. Živersas užgesina svetainėje šviesą*

D a k t a r ė. Vila apsupta sanitarų. Bėgti beprasmiška.

Sanitarams

D a k t a r ė. Išeikite visi trys!

Sanitarai išeina, išsinešdami ginklus ir aparatus.

Tyla

D a k t a r ė. Tiktai jūs vieni turite žinoti mano paslaptį. Vieninteliai iš visų žmonių. Kadangi tai nebeturi jokios reikšmės, jei jūs tai žinote.

Tyla

D a k t a r ė (iškilmingai). Ir man pasirodo karalius Saliamonas aukso rūbais.

Visi trys nesuprasdami žlūri į ją

M e b i j u s. Saliamonas?

D a k t a r ė. Jau treji metai.

Niutonas tyliai susijuokia

D a k t a r ė (tvirtai). Pirmiausia jis pasirodė mano darbo kabinete. Vieną vasaros vakarą. Lauke dar švietė saulė, parke kaleno genys, ir staiga pasirodė karalius auksiniais rūbais. Kaip koks galingas angelas.

E i n š t e i n a s. Ji išėjo iš proto.

D a k t a r ė. Aš sužinojau teisybę. Saliamonas prisi-

kėlė iš numirusiųjų. Jis atskleidė savo išmintį, kad Mebijus jo vardu viešpatautų žemėje.

E i n š t e i n a s. Jos vieta beprotnamyje. Ją reikia uždaryti.

D a k t a r ė. Bet Mebijus išdavė karalių aukso rūbais. Jis pabūgo. Jis nuslėpė tai, ką sužinojo, ir buvo paniekintas. Juk visa, ką atvėrė jam karalius Saliamonas, jokia paslaptis. Nes tai suvokiama žmogaus protui, o visa, kas suvokiama žmogaus protui, kada nors bus sugalvota. Dabar ar ateityje. Karalius Saliamonas nenorėjo, kad tai sugalvotų kas kitas. Tai turėjo būti Mebijaus nuopelnas, priemonė įvesti žemėje jo šventai karalystei, ir jis pasirinko mane, savo tarnaitę.

E i n š t e i n a s (*primygtinai*). Jūs beprotė. Ar girdite, jūs beprotė!

D a k t a r ė. Aš paklusau jo įsakymui. Aš buvau gydytoja, o Mebijus mano pacientas. Aš galėjau su juo daryti, ką norėjau. Aš metų metus jį užmigdydavau ir fotografuodavau auksinio karaliaus apreiškimus, kol surinkau visus ligi paskutinio puslapio.

N i u t o n a s. Jūs kvaištelėjote. Visiškai pakvaišote. Supraskite gi pagaliau! (*Tyliai.*) Mes visi kvaištelėjome.

D a k t a r ė. Aš patyliukais vykdžiau savo pareigą. Aš įsteigiau gigantiškas įmones, stačiau vieną fabriką po kito, suorganizavau galingą trestą. Dabar, Johanai Vilhelmai Mebijau, aš panaudosiu visų galimų atradimų sistemą.

M e b i j u s (*primygtinai*). Panele daktare fon Cand, jūs ligonė. Jokio karaliaus Saliamono nėra. Jis man niekuomet nebuvo pasirodęs.

D a k t a r ē. Jūs meluojate.

M e b i j u s. Aš jį sugalvojau, kad savo išradimus išlaikyčiau paslapyje.

D a k t a r ē. Jūs išsižadate jo.

M e b i j u s. Būkite protinga. Sutikite, kad jūs iš proto išsikraustėte.

D a k t a r ē. Ne daugiau, kaip ir jūs.

M e b i j u s. Tuomet aš turiu visam pasauliui apskelbti teisybę. Jūs per visus tuos metus apvaginėjote mane. Begėdiškai. Ir dar vertėte mano neturtingą žmoną mokėti pinigų.

D a k t a r ē. Jūs esate bejėgis, Mebijau. Jei pasaulis ir išgirs jūsų balsą, vis vien jumis niekas nepatikės. Nes visuomenei jūs esate ne kas kitas, kaip tik pavojingas beprotis. Juk jūs nužudėte žmogų.

Visi trys suvokia tiesą

M e b i j u s. Moniką?

E i n š t e i n a s. Ireną?

N i u t o n a s. Dorotėją?

D a k t a r ē. Aš tik pasinaudojau proga. Juk turėjau apsaugoti karaliaus Saliamono apreiškimus ir nubauti jus už išdavystę. Man reikėjo padaryti jus nekenksmingus. Dėl to padariau jus žmogžudžiais. Aš ant jūsų užsiundžiau visas tris seseris. Aš numačiau jūsų poelgius. Jūs elgėtės kaip automatai ir žudėte kaip budeliai.

Mebijus nori įą pulti, Einšteinas jį sulaiko

D a k t a r ē. Beprasmiška, Mebijau, mane pulti. Ly-

giai taip pat beprasmiška, kaip deginti rankraštį, kurį aš jau turėjau.

Mebijus nusigręžia

D a k t a r è. Dabar jus nuo pasaulio skiria jau ne beprotnamio mūrai. Šitie namai — mano tresto lobynas. Juose uždaryti trys fizikai, kurie vieni, neskaitant manęs, žino tiesą. Ir tie, kurie jus saugo,— ne beprotnamio sanitarai. Ziversas yra mano įmonės policijos viršininkas. Jūs pakliuvote į savo nuosavą kalėjimą. Saliamonas per jus reiškė savo mintis, per jus veikė, o dabar jis jus sunaikins. Mano rankomis.

Tyla

D a k t a r è. Bet aš perimu jo galią. Aš nebebijau. Mano sanatorija pilna pamišusių giminaičių, apsikarsčiųsių brangenybėmis ir ordinalais. Aš — paskutinis normalus žmogus mūsų giminėje. Tai pabaiga. Aš buvau nevaisinga. Man liko mylėti tik artimuosius. Bet Saliamonas pasigailėjo manęs. Jis, kuris turi tūkstantį moterų, išsirinko ir mane. Ir aš būsiu galingiausia iš visų mano protėvių. Mano trestas valdys pasaulį, jis užkariaus visas šalis ir kontinentus, išnaudos saulės sistemą, prasišverbs iki Andromedos ūkų. Uždavinys išspręstas. Ir ne pasaulio naudai, o kuprotos senmergės naudai.

*Ji suskambina mažu varpeliu. Iš dešinės įeina
vyresnysis sanitaras*

V y r. s a n i t a r a s. Ką įsakysite, šeimininke?

D a k t a r ė. Eime, Ziversai. Valdyba laukia. Pasaulinė įmonė stoja į darbą, prasideda gamyba.

J i s u v y r. s a n i t a r u i š e i n a į d e š i n ė. T r y s f i z i k a i l i e k a v i e n i. V i s k a s i š s p r ė s t a. T y l a

N i u t o n a s. Baigta.

J i s s ė d a s i a n t s o f o s

E i n š t e i n a s. Pasaulis pateko į pamišusios gydytojos rankas.

J i s s ė d a s i a n t s o f o s g r e t a N i u t o n o

M e b i j u s. Nebegalima atšaukti to, kas jau išrasta.

M e b i j u s s ė d a s i į k r ė s l ą k a i r ė j e s o f o s. T y l a. J i e ž i ū r i p r i ė š a i s s a v e. P a s k u l p r a d e d a v i s i š k a i r a m i a i, p a p r a s t a i k a l b ė t i, t i e s i o g k r e i p d a m i e s i į p u b l i k ą

N i u t o n a s. Aš esu Niutonas. Seras Izaokas Niutonas. Gimiau 1643 metų sausio 4 dieną Vulstorpe, netoli Granthemo. Aš esu Karališkosios draugijos prezidentas. Bet dėl to nereikia didžiutis. Aš parašiau „Gamtos mokslo matematinius pagrindus“. Aš pasakiau: „Hypotheses non fingo. Eksperimentinėje optikoje, teorinėje mechanikoje ir aukštojoje matematikoje taip pat esu pasiekęs nemažų laimėjimų, bet svorio jėgos klausimą turėjau palikti atvirą. Aš parašiau ir teologijos knygų, Komentarų apie pranašą Danielių ir apie Jono Apokalip-

sę. Aš esu Niutonas. Seras Izaokas Niutonas. Aš esu Karališkosios draugijos prezidentas.

J i s pakyla ir išeina į savo kambarį

E i n š t e i n a s. Aš esu Einšteinas. Profesorius Albertas Einšteinas. Gimiau 1879 metų kovo 14 dieną Ulme. 1902 metais dirbau Berne Šveicarijos patentų biuro ekspertu. Ten sukūriau savo reliatyvumo teoriją, kuri pakeitė fizikos mokslą. Paskui tapau Prūsijos mokslo akademijos nariu. Vėliau tapau emigrantu. Todėl, kad aš žydas. Aš sukūriau formulę $E=mc^2$, raktą materijai paversti energija. Aš myliu žmones ir mėgstu savo smulką, bet mano tarpininkavimo dėka buvo pagaminta atominė bomba. Aš esu Einšteinas. Profesorius Albertas Einšteinas, gimęs 1879 metų kovo 14 dieną Ulme.

J i s pakyla ir išeina į savo kambarį. Pasigirsta smuiko garsai. Kreisleris. „Meilės kančia“

M e b i j u s. Aš esu karalius Saliamonas. Aš vargšas karalius Saliamonas. Kadaisė buvau pasakiškai turtingas, išmintingas ir dievobaimingas. Nuo mano galybės drėbėjo pasaulio galiūnai. Aš buvau taikos ir teisėtumo kunigaikštis. Bet mano išmintis sugriovė mano dievobaimumą, ir kai aš pradėjau nebijoti dievo, mano išmintis sunaikino mano turtus. Ir dabar išmirę mano miestai, kuriuos aš valdžiau, ir tuščia karalystė, kuri buvo man patikėta. Aplinkui tiktai melsvai švytinčios dykumos ir kažkur toli aplink mažą gelsvą bevarde žvaigždę visą laiką beprasmiškai sukasi radioaktyvi žemė. Aš esu

Saliamonas, aš esu Saliamonas, aš esu vargšas karalius
Saliamonas.

*J i s išeina į savo kambarį. Svetainė tuščia. Girdėti tik
Einšteino smuikas*

P a b a i g a

21 PUNKTAS APIE „FIZIKUS“

1

Mano išeities taškas yra ne kokia tezė, bet istorija.

2

Jeigu išeities taškas yra istorija, ji turi būti apgalvota iki galo.

3

Istorija yra tada apgalvota ligi galo, kai ji pakrypsta į pačią blogiausiąją pusę.

4

To paties blogiausio posūkio negalima numatyti. Jis įvyksta atsitiktinai.

5

Dramaturgo menas — tai sugebėjimas kuo efektyviau įvesti į veiksmą atsitiktinumą.

6

Dramatinio veiksmo nešėjai yra žmonės.

7

Atsitiktinumas dramatiniam veiksmui pasireiškia tuo, kada ir kur, kas ir ką atsitiktinai sutinka.

8

Juo planingiau žmonės veikia, juo efektyviau juos gali paliesti atsitiktinumas.

9

Planingai veikiantys žmonės siekia tam tikro tikslo. Skaudžiausiai atsitiktinumas paliečia juos tada, kai per jį jie pasiekia savo tikslo priešingybę: tai, ko jie bijojo, ko jie stengėsi išvengti (pvz., Edipas).

10

Tokia istorija yra, tiesa, groteskinė, bet neabsurdiška (priešinga sveltam protui).

11

Ji yra paradoksali.

12

Dramaturgai, lygiai kaip ir logikai, negali išvengti paradokso.

13

Fizikai, lygiai kaip ir logikai, negali išvengti paradokso.

14

Drama apie fizikus turi būti paradoksali.

15

Jos tikslas negali būti fizikos turinys, o tik jos padariniai.

16

Fizikos turinys liečia tik fizikus, jos padariniai — visus žmones.

17

Kas liečia visus, gali tik visi išspręsti.

18

Kiekvienas pavienio individo mėginimas atskirai išspręsti tai, kas liečia visus, yra pasmerktas nesėkmei.

19

Paradokse atsiskleidžia tikrovė.

20

Kas priešpastato save paradoksui, stoja akis į akį prieš tikrovę.

21

Dramaturgas gali gudrumu priversti žiūrovą stoti akis į akį prieš tikrovę, bet negali jo priversti prieš ją atsilaukyti, o tuo labiau ją įveikti.